

NATO

AZ ISKOLATÁSKÁBAN

- konferencia összefoglaló -

Székesfehérvár, 2016. szeptember 26.

A konferencia támogatója a
NATO Public Diplomacy Division

NATO

AZ ISKOLATÁSKÁBAN

- konferencia összefoglaló -
Székesfehérvár, 2016. szeptember 26.

Szerkesztette: Sorosy Tamás

A kiadvány

a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete kiadásában

a NATO Public Diplomacy Division támogatásával készült.

HTBK Székesfehérvár, Malom u 2.

E-mail: htbkszfvar@htbkszfvar.hu, Web: www.htbkszfvar.hu

Felelős kiadó: Dr. Karsai Béla elnök

Felelős szerkesztő: Dr. Sorosy Tamás

A szerkesztő munkatársa: Boros Ágnes, Dr. Görög István, Sajner Gyula

Fotók: Oláh László, www.nato.int

Kivitelezés: Civil Centrum, Székesfehérvár, DC 11 Stúdió, Budapest

Grafikai munkák: Smohayné Geiszt Zsuzsanna

2016. november

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	6
Prof Dr. Sorosy Tamás professzor emeritus, levezető elnök megnyitó gondolatai	7
Dr. Cser-Palkovics András polgármester köszöntője	10
Dr. Karsai Béla HTBK elnök köszöntője	12
Dr. Tálás Péter SVK igazgató előadása: A biztonsági környezet változása és a NATO szerepe	14
Rábai Zsolt a NATO Public Diplomacy Division főmunkatársa előadása: Hogyan tovább a NATO-val, a szövetség Varsói Csúcstalálkozója fényében?	31
Topor István ezredes MH ÖHP MIRF főnök előadása: A MH részvétele a nemzetközi béketámogató műveletekben, a NATO Magyarországon	39
Domokos Tamás főiskolai docens, MV Kutatóintézet vezérigazgató előadása: Fiatalok a varsói expresszen	52
Ábrahám Norbert Szekszárdi Szakképzési Centrum főigazgató előadás vázlata: A középiskolákban folytatandó NATO ismeretbővítő munka	65
Sajner Gyula levezető elnök zárszava	68

Előszó

Egy nép, egy ország életképességének alapvető feltétele, hogy képes-e megvédeni területét, integritását, történelmi, gazdasági, kulturális értékeit, képes-e garantálni állampolgárai szabadságát és függetlenségét. A védelmi képesség legfőbb letéteményese maga a nép, az állampolgárok együttes és közös akarata, felelősség- és áldozatvállalása. Magyarország Alaptörvénye ezeket törvénybe foglalva minden magyar állampolgár kötelességévé teszi a haza védelmét. A kötelezettségnek való megfelelés alapja az olyan képesség és belső indíttatás, amelynek kialakítása és fejlesztése gyermekkorban kezdődik, és egy életre szól. A társadalmi értékeket és elvárásokat közvetítő család és iskola egyaránt és egymást feltételezve, kiegészítve felelős az ifjúság neveléséért és erre a feladatra való felkészítéséért.

A Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete célkitűzéseiben az elsők között szerepel, hogy „... támogatja a hazafiság eszményére épülő, a nemzeti érdekeket szolgáló honvédelem ügyét”, külön is hangsúlyozva az „euro-atlanti integráció erősítését”. Mindez szervesen kapcsolódik az ifjúság hazafias nevelése érdekében végzett szerteágazó munkához, amely a Baráti Kör tevékenységében évek óta meghatározó módon van

jelen. Fontos feladatunknak tekintjük az Észak-atlanti Szerződés Szervezete béke és biztonság érdekében végzett erőfeszítéseinek bemutatását. Küldetésünknek tartjuk segíteni a magyar állampolgárokat – kiemelten is a fiatalokat – abban, hogy jobban megismerjék a Szövetség működését, célkitűzéseit, és hazánk NATO-n belül végzett elkötelezett munkáját, katonáink nemzetközi kötelezettségeit és áldozatos szolgálatát. Ebben nélkülözhetetlen segítséget jelent számunkra a NATO brüsszeli központja társadalmi nyilvánosságért felelős szervezete, a NATO Public Diplomacy Divison aktív támogatása. Közös munkánk eredményességét számos nagyszerű akció, rendezvény és kiadványok egész sora fémjelzi.

A 2016. szeptember 26-án immár második alkalommal megrendezett „NATO az iskolatáskában” konferencia, azt a célt tűzte ki, hogy az ifjúság nevelésében döntő jelentőségű tanintézeti nevelés közvetlen szereplőinek, a tanároknak, az intézményvezetőknek, a nevelési folyamatot szervezőknek és irányítóknak segítséget és naprakész információkat nyújtsunk Magyarország biztonságára garautálásában kulcsszerepet játszó NATO tevékenységéről, célkitűzéseiről. Ezzel együtt bemutassuk hazánk törekvéseit, hogy aktív részese legyen a biztonsági kihívásokra adott

szövetségi közös válaszoknak, együttes megoldásoknak. Ez a konferencia is a NATO Public Diplomacy Divison támogatásával valósult meg, amelyért ezúttal is köszönetet mondunk.

Kiadványunk a konferencián elhangzott kiváló előadásokat, tájékoztatókat

kívánja összefoglalni, ezzel is segítve az ifjúság oktatásában és nevelésében felelősséggel bíró szervezeteket az Észak-atlanti Szerződés Szervezete megismertetésében, vele hazánk NATO elkötelezettségének és szerepvállalásának tudatosításában.

Prof Dr. Sorosy Tamás professzor emeritus, levezető elnök megnyitó gondolatai

Jó napot kívánok kedves Hölgyeim és Uraim! Tisztelettel köszöntöm Önöket konferenciánkon! Engedjék meg, hogy külön köszöntsem Dr. Cser-Palkovics András urat, városunk polgármesterét, Dr. Karsai Béla urat, a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezetének elnökét. Köszöntöm előadóinkat, Dr. Tóth Péter c. egyetemi tanár urat, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Stratégiai és Védelmi Kutatóközpont igazgatóját, Domonkos Tamás főiskolai docens urat, az MV Kutatóintézet vezérigazgatóját, Ábrahám Norbert urat, a Szekszárdi Szakképzési Centrum igazgatóját, Topor István ezredes urat, a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság műveletirányító főnökét. Köszöntöm Sajner Gyula urat, a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete Felügyelő Bizottságának elnökét és Dr. Görög István urat, a Pákozdi Katonai

Emlékpark ügyvezetőjét, a konferencia titkárát. Nem tudom még köszönteni, de jelzem, hogy egy érdekes elemmel még gazdagszik konferenciánk, mert a jelen lévő előadókön kívül, skype-on kapcsolatot létesítünk munkahelyén, a NATO központban tartózkodó Rábai Zoltó úrral, a NATO Public Diplomacy Division főmunkatársával.

Konferenciánk címe mindenki által ismert: „NATO az iskolatáskában”. Első előadónk Dr. Tóth Péter úr konkrét áttekintést ad a nemzetközi helyzetről, benne a NATO szerepéről, majd kiadott programunk szerint minden előadóknak elemzésének egyik eleme a NATO.

Ennek ellenére engedjék meg, hogy néhány gondolatot megosszak Önökkel az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéről. A szerződés 1949. április 4-én, 12 ország részvételével jött létre Wa-

shingtonban. Azzal a két alapvető céllal, hogy feltartóztassa a nagy katonai potenciállal rendelkező és erőfeszítéseit egyre inkább kiterjeszteni szándékozó Szovjetuniót, valamint, hogy bevonja az Egyesült Államokat Európa védelmébe. A NATO alapvető feladata az alapdokumentum 5. cikkében rögzített „kölcsonos védelem”, mely - mindnyájunk által ismert - deklarálja egymás megsegítését fegyveres támadás esetén.

A NATO léte a hidegháború éveiben elrettentő erővel bírt és döntő jelentőségű volt a világméretű hatalmi egyensúly fenntartásában. A nemzetközi helyzet azonban a kétpólusú világ felbomlásával jelentősen megváltozott, a NATO új helyzetbe került. A Gorbacsov-Bush csúcstalálkozó 1989-ben

előre vetítette, hogy vége a bipoláris világnak. A NATO új feladatot keresett és talált magának a válságkezelésben. Ezt szinte azonnal meg is kellett valósítani. A '90-es évek elején, déli határaink mentén Jugoszlávia felbomlott és a keletkezett konfliktus megoldásában a szövetség tevélegesen és eredményesen részt vett. Ez határozottan bizonyította életképességét. 2001. szeptember 11. fordulópontra jelentett a szervezet életében: először léptették életbe az 5. cikket, és a szövetségnek a válságkezelés mellett új feladata született: a nemzetközi terrorizmus ellenes fellépés. Ez napjainkig is folyik.

A NATO születésétől kezdve megfontoltan bővítette tagjai számát és mára 28 tagállammal rendelkezik. Feladatai-

ban nagyon fontos szerep hárult és hárul partnereire, komoly partneri kapcsolatrendszerrel rendelkeznek. Rendkívül széles azon partner-országok köre, amelyek a NATO-val különböző feladatokban részt vesznek („Partnerség a békéért” program, Euro-atlanti Partnerségi Tanács, Mediterrán Párbeszéd, Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés, Berlin Partnerségi Csomag). Külön kiemelendő az Oroszországgal, valamint Ukrajnával kialakított különleges stratégiai kapcsolat. Előbbiről ma még szó esik. Utóbbi, az elmúlt évek eseményei következtében, hangsúlyeltolódással, de funkcionál.

2010-ben megszületett a NATO máig érvényes stratégiai koncepciója, mely hármas feladatot fogalmazott meg: 1. védelem és elrettentés (ahol még a sorrend sem lényegtelen); 2. válságkezelés; 3. kooperatív biztonság.

2013. őszén Ukrajna nyugati részén egyre intenzívebbé vált a válság. 2014. márciusában, a Krím bekebelezésével Oroszország nyíltan is szerepet vállalt a konfliktus halmazában. A NATO-nak ismét reagálni kell! És reagált is. A 2014-es walesi, majd a 2016-os varsói csúcstalálkozón tette meg a mába vezető szükséges lépéseket, amelyek a „Keletre tolt jelenlét” koncepciójában öltönek testet. Ezeket azonban nem részletezem.

A „NATO az iskolatáskában” című konferencia alapvető célja, az előadá-

sokkal és konzultációval közös koncepció kialakítása a tanárokkal arról, hogyan lehet a középiskolásokhoz közelebb vinni a biztonságpolitika, valamint a NATO eszmerendszerének és értékeinek ismeretét. Olyan ismeretek-módszertani fogások átadása, amelyek segítik ezt a munkát. Ennek szükségességét valamennyien érezzük, tudjuk, hogy hiányosságok vannak ezen a területen. Azt szeretnénk elérni, hogy az itt kapott „munícióval” ki-ki a saját munkaterületén képes legyen arra, hogy napjaink ifjúságát a NATO-ismeretekkel felvértezze. Rajtunk múlik, hogy mi kerül az iskolatáskába, és az ott levő anyaggal hogyan tudunk „gazdálkodni”. Ez azért is fontos, mert, ahogy azt valamennyien tudjuk, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete nem egy idegen szervezet. A NATO 1999. március 12. óta mi is vagyunk.

A konferencián materiálisan is átadtunk egy kis segédanyagot. A „Fókuszban a NATO” című kiadványban részletes ismeretbővítő anyag található. Az üres lapok jegyzetelési lehetőséget is adnak.

A konferencia anyagát, szerkesztve feltesszük a honlapunkra.

Köszönöm szépen a figyelmet!

Felkérem Dr. Cser-Palkovics András polgármester urat köszöntőjének elmondására!

Dr. Cser-Palkovics András polgármester köszöntője

Köszönöm szépen professzor úrnak a bevezetőt és a lehetőséget, hogy néhány szót én is szólhatok. Tisztelt Elnök urak, kedves Előadók, kedves Hölgyeim és Uraim!

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit. Engedjék meg, hogy tanár úr azon gondolatával folytassam, amit úgy fogalmazott meg, hogy szükséges a fiatalok bevonása a biztonság, a biztonságpolitika kérdéseibe, a fiatalok és a NATO kapcsolatrendszerének kialakításába. Hajlamosak vagyunk néha azt gondolni, hogy a felnőtt társa-

dalom sok mindent tud, ami örökké így marad, és automatikusan átörökítődik. Ez nyilvánvalóan nem igaz. Nagyon fontos tehát az a cél, amit ez a konferencia, konferenciasorozat is felvállalt.

Engedjék meg, hogy külön megköszönjem a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezetének, hogy a konferencia megszervezésével ezt a kapcsolatépítést a biztonságpolitika, a NATO és a fiatalok között összehangolja. Azt pedig külön köszönöm, hogy a konferenciára itt, a városháza dísztermében kerül sor.

A fiatalokról szólva, szinte mindenki emlékszik azokra a mondatokra, amelyek hangzanak, hogy „a fiatalokat nem érdekli semmi, nem lehet őket megszólítani. Bezzeg a mi időnkben!”. És sorolhatnánk az ilyen mondatokat, amelyeket fiatalon - valljuk be őszintén - mi is nem tetszéssel hallgattunk. Ennek ellenére hajlamosak vagyunk ma is elmondani. Márpedig, akik a fiatalokkal foglalkoznak, beleértve a kutatások eredményeit is, egyértelműen bizonyítják, hogy ez nincs így. Igenis nagyon sok téma foglalkoztatja a fiatalokat, foglalkoztatja az ifjúságot. Nyilván az ezzel kapcsolatos véleményüket a saját szóhasználatukkal, a

saját eszközeik segítségével és a saját tudásszintjükön fogalmazzák meg. Ezért nagyon fontos, hogy a tudásszintet emelni tudjuk. Fontos, hogy azokat az eszközöket használjuk, amelyeket ők alkalmaznak, amikor egymás között információt cserélnek. Ebben van szerepe az oktatásnak és a mostanihoz hasonló konferenciáknak.

Különböző programokkal megszólítva a fiatalokat, látható, hogy szívesen bekapcsolódnak, hiszen a honvédség érdekes és izgalmas téma. Csakúgy, mint a biztonság és biztonságpolitika. Pláne egy olyan forrongó világban, amelyben élünk. Ha csak pár percre bekapcsolják a televíziót és belenéznek a híradóba vagy megnéznék egy online médiumot, szinte szembe jön velük minden, amit a biztonságpolitika jelent. Nyilván nem azonnal egyetemi szinten, de információként egészen biztosan. Ezért meggyőződésem szerint különösen fontos az, hogy ezeket az információkat rendezetten adjuk át

nekik és a háttérét is mutassuk meg. Hiszen még nem biztos, hogy rendelkeznek a megfelelő történelmi ismeretekkel, nem jutottak odáig a tananyagban, hogy ezeket rendezetten feldolgozzák. Zúdul rájuk a mindenféle információ. Az pedig nem mindegy, hogy mit tudnak vele kezdeni. Valljuk be őszintén, nincs könnyű helyzetük.

Minden ilyen konferencia, annak nyomán minden információ átadás fontos, ami ezen a területen a fiatalokat megszólítja, és olyan ismeretekkel látja el, amelyek segítik az eligazodásukat, amely alapján megtalálják a helyüket ebben a folyamatosan változó világban. Nekünk az a dolgunk és felelősségünk, hogy segítsük őket az eligazodásban! Ennek a háttérét, alapjait is rendezett és rendszerezett formában adjuk át nekik.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket, jó tanácskozást kívánok!

Dr. Karsai Béla HTBK elnök köszöntője

Tisztelt Polgármester úr, kedves Hölgyeim és Uraim! Engedjék meg, hogy kicsit személyes hangvétellel kezdjem a köszöntőmet. Először is, mi, a Honvédség és Társadalom Baráti Körön belül nem csak együtt dolgozunk, hanem barátok is vagyunk. Ennek olyan megnyilvánulása is van, hogy minden hónapban köszöntjük a születésnaposokat. Így nem tűnhet furcsának, ha köszöntöm tiszteletbeli elnökünket születésnapja alkalmából. Nem, mint polgármestert, hanem, mint tiszteletbeli elnökünket.

Folytatván a köszöntőt, mi végbőli is jöttünk össze? Engedjék meg, hogy egy kis történettel kezdjem. Két héttel ezelőtt volt Kötcsén egy találkozó, amit a miniszterelnök úr beszéde zárt. Sok mindentről szó esett. Arról is, hogy milyen veszélyeket rejt társadalmunkra az újonnan kialakult helyzet? Nagyon markánsan megjelent, hogy a kormány sok mindent megoldott az elmúlt hat évben, de - ezt a miniszterelnök úr mondta ki - az ifjúság nevelése, a honvédelmi nevelés szintjén rengeteg a hiányosság. Most utalok arra a gondolatra, hogy a „mi időnkben azt mondtuk, hogy nem úgy fogjuk csinálni, mint a szüleink”. Aztán mégis ugyanazt mondjuk gyerekeinknek. Valahol, valamit mégis-

csak elfelejtettünk? Ezzel érdemes kiemelten foglalkozni!

Kötcsén erős volt bennem a készletés, hogy felálljak és elmondjam, hogy Székesfehérváron van egy Hazafiság iskolája. Ami jó példa lehet az ország iskolái számára is. Van egy katonai emlékpark, amit az elmúlt húsz évben a HTBK és a Katonai Emlékpark Pákozdi lépcsőről lépésre, hangyaszorgalommal felépített. Erre nagyon büszkék vagyunk. Valamikor azt álmodtuk meg Görög úrral, hogy Pákozdi eszmeiségét akár kötelező

olvasmánná is kellene tenni a hazai és a külföldi magyar iskolákban, hogy ezzel is hozzájáruljunk Magyarország történelmének megismeréséhez.

De hiányérzetünk is van, mert a dinamikus fejlődést nem tudtuk átvinni a látogatottság emelésébe. De óriási deficitünk van azon a területen is, hogy a mai fiatalok nem tudják, hogy pl. hogyan kell egy fegyvert szétszedni, összeszerelni? Egy kézigránatot hogyan kell eldobni?. Használni soha ~~nem~~ kelljen! Ezek vészhelyzetben mind-mind igen is nagyon hasznos tudásbázist jelentenek. Ez azonban sajnos hiányzik.

Ma viszont - azt gondolom - nagy lehetőség előtt állunk, mert az ország vezetése felismerte a problémát, a költségvetés pedig képes biztosítani a forrást. Hiszen komoly pozitívum, hogy a gazdaság lényegesen jobb állapotban van, mint 10 évvel ezelőtt. És reméljük, hogy még jobb lesz. A magyar gazdaság a megtermelt árualaphoz egyre nagyobb hozzáadott értéket tud tenni. Eredményeként jobb lehetőség van arra, hogy a honvédelem is nagyobb

összeget kapjon. Amennyiben ez megvalósul, az oktatásra is több pénz lehet és szükséges is fordítani. Közös elgondolást kell kidolgoznunk, egysegessé kell tennünk az oktatás ezen szegmensét. Most nem szabad hibáznunk! Remélem, hogy erre nem kerül sor, mert hála Istennek, Európában több mint hetven éve béke van. De ahhoz, hogy a béke megmaradjon, nagyon sokat kell tennünk.

Magam is nagyon örülök a konferenciának. Polgármester úr köszönő szavaira reagálva, hova máshova, ha nem Fehérvárra hoztuk volna konferenciánkat?

Nagyon remélem, hogy ma megismerjük azokat a veszélyeket, amelyek ránk leselkednek és oktatóink segítségével a nap végére összeállítunk egy koncepciót, hogy ki-ki a saját területén hogyan tudja „helyére tenni azt a téglát”, megragadni azt a lehetőséget, ami a honvédelmi oktatással kapcsolatos.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet. Jó munkát kívánok a konferencián!

**Dr. Tólas Péter SVK igazgató előadása:
A biztonsági környezet változása és a NATO szerepe**

Nagy szeretettel köszöntök én is mindenkit! Köszönöm a felkérést, mindig szívesen jövök Székesfehérvárra. Elég hosszú az előadásom, 78 slide-ból áll. Nem fogom mindegyiket bemutatni. Nagyon fontosnak tartom azonban jelezni, hogy Görög úr felkérését követően hosszasan elgondolkodtam, hogyan lehet ezt megoldani? Hogyan lehet oktatni a NATO-t?

A Stratégiai Védelmi Kutatóközpontban dolgozom. Igen sok információval rendelkezem, ezért nagyon jó a helyzetem. Azt gondolom, hogy a fiatalság is azt érzi, hogy olyan korban élünk, ahol hihetetlen mennyiségű információ van jelen. Ebben azonban az eligazodás igen nehéz. Olyannyira nehéz, hogy az emberek nem is nagyon szoktak vele foglalkozni.

Ma egy értelmezési keretről kívánok beszélni. Rövid bevezetés után szeretném áttekinteni az elmúlt 25 évet, elsősorban abból a szempontból, hogy milyen folyamatok zajlottak. Előadásom második részében a NATO-val is foglalkozom, hiszen a szervezetet el kell helyeznünk a mindenkorai biztonsági környezetben. Maga a NATO is vallja, hogy megpróbál alkalmazkodni a biztonsági környezethez.

Emellett az a tapasztalatom, hogy ha folyamatokat magyarázunk a fiataloknak, az adatok, az évszámok, a legkülönbözőbb dolgok sokkal jobban megragadnak bennük, mintha csak egyszerűen azt mondjuk, hogy tanuljátok meg, mikor volt a mohácsi vész vagy a '48-as forradalom? Azt gondolom, hogy a NATO témáját akkor lehet leginkább közel hozni a fiatalokhoz, ha megpróbáljuk bemutatni az egészben lezajló folyamatokat.

Nagyon sok slide-t ki fogok hagyni, de elsősorban azért, mert azt az ígéretet kaptam, hogy az anyagot mindenki meg fogja kapni. Abban bízom, hogy slide-jaim érthetőek, mondandóm vonalvezetése követhető lesz.

Fontosnak tartom bemutatni a bekövetkezett változásokat. Hogyan kell a változásokat értelmezni? Hogyan tekintünk rá? Hogyan magyarázzuk el a fiataloknak? A stratégiai folyamatokról kívánok beszélni.

'45-től '91-ig tartó időszakban a két nagyhatalom, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió, gyakorlatilag leginkább a perifériákon vívott különböző háborúkat. Gondoljunk a koreai

háborúra, a vietnámi háborúra, a különböző afrikai háborúkra.

Nagyon fontos, és a legtöbb problémát az jelenti, hogy a bipoláris rendszerre úgy szoktunk tekinteni, mint a nagy kockázatot hordozó, de nagyon stabil rendszerre. Tehát, abban szocializálták a társadalmakat, hogy van lehetősége egy hatalmas világháborúnak vagy legalább is egy tömbök közötti háborúnak. Ami viszont iszonyú nagy stabilitást adott, különösen Európában.

1. Az első kérdés, hogy milyen folyamat zajlik, milyen határpontjai vannak az elmúlt 25 évnek? A legtöbb elemző azt mondja, hogy, 1991-től 2016-ig a bipoláris rendszertől egy multipoláris rendszer, azaz egy kétpólusú rendszertől egy több pólusú rendszer felé halad a nemzetközi rendszer. Az az igazság, hogy ez látszik a legkézenfekvőbbnek. Ha azt nézzük meg, hogy milyen pontok vannak, amelyek kiemelkedőek ebben, milyen határpontokhoz lehet kötni ezt a folyamatot, akkor **három határpontot** szoktam kijelölni.

Az **első**, nyilvánvalóan **1991**, amikor **a kétpólusú rendszer megbukik**, összeomlik a Szovjetunió, összeomlik a Varsói Szerződés, megszűnik a KGST. Gyakorlatilag egyfajta geopolitikai tektonikus mozgások zajlanak. Mi ezt meg is éltük. Ez volt a kelet-európai rendszerváltás, amelynek nagyon lényeges eleme, túl a belső mozgásokon,

a kelet-közép-európai országoknak a szovjet érdekszférából a nyugati érdekszférába, vagyis a szovjet tömbből a nyugati tömbhöz való csatlakozása. Megszűnt a nagy kockázat, nagy stabilitás rendszere. Felváltotta a kis kockázat, kisebb stabilitás. Mit jelent a kis kockázat, kisebb stabilitás? Azt jelenti, hogy az államok közötti háború, legalább is a nagyhatalmak közti háború esélye minimálisra csökkent. Ami nem jelenti azt, hogy nincsenek államközi háborúk. Amik vannak, azokat általában a nagyhatalmak viselik. Gondoljunk az afganisztáni, az iraki háborúra, amit az Egyesült Államok indított. Gondoljunk a 2008-as grúz vagy az ukrán háborúra, amit az orosz föderáció indított. Nem nagyhatalmakkal, hanem kishatalmakkal szembeni háborúkról van szó. Szaporodott viszont az államokon belüli konfliktusok száma. Az elmúlt 25 év történelme alapján megállapítható, hogy a legtöbb fegyveres konfliktus belső konfliktusként indult, beleértve a dél-szláv háborúkat is. A másik vélemény szerint, amit nagyon sokan vallanak, még ha vitatott is, hogy egy egypólusú világrend alakult ki. Én inkább azt gondolom, hogy ez egy mítosz volt, nem volt ez egypólusú. De tény, hogy az Egyesült Államok jó néhány évig úgy viselkedett, mintha kizárólag ő lehetne a világ vezetője. Rögtön jelzem, hogy az egypólusú világrend azt jelentené, hogy az Egyesült Államokkal szemben senki nem mer fellépni. 1990-91-ben már volt egy

Öböl-háború, vagyis megsértették ezt az egypólusúságot.

A **második pont 2001. szeptember 11.** Nagyon sokan úgy vélik, hogy ez megváltoztatta a világrendet. Én nem gondolom, hogy megváltoztatta a világrendet. Az igazi változás '91-ben történt. A szemléletünket változtatta meg a világról 9/11. Megkérdőjeleződik az egypólusú világrend. Megkérdőjeleződik az Egyesült Államok sebezhetetlensége. Ez nagyon fontos elem. Gyakorlatilag bebizonyosodnak az Egyesült Államok katonai erejének korlátai. Ez nem azt jelenti, hogy az Egyesült Államok ne lenne erős, de katonailag bizonyos korlátokkal rendelkezik. Igaz, elindítja az afganisztáni háborút és az iraki háborút. Nem mondanám, hogy ezeket a háborúkat meg is nyerte. Ezeket a háborúkat megítélés szerint elvesztette. Nagyon sok tekintetben ez azt jelenti, hogy az Egyesült Államok katonai hatalma sem korlátlan, még ha mind a mai napig a legnagyobb katonai tekintély is.

Végül van egy nagyon fontos dolog. Rájöttünk, hogy vannak nem állami szereplők ebben a biztonsági rendszerben. Ez azt jelenti, hogy bár azt gondoljuk, hogy a nemzetközi rendszert az államok vezetik. De az egyik legfontosabb változás, hogy számos nem állami biztonságpolitikai szereplő jelent meg. Sorolhatnám a transznacionális vállalatokat, a multinacionális vállalatokat, az állam nélküli nemzete-

ket. Gondoljunk a kurdokra, a koszovói albánokra. Akik végül is szereztek maguknak egy országot. Gondoljunk a terrrorszervezetekre, fegyveres szervezetekre, NGO-ra, és egy sor másra. Összességében úgy vélem, hogy ha az elmúlt 25 év legfontosabb változását kell jellemezni, akkor nagyon fontos a nem állami szereplők megjelenése.

A **harmadik forduló pont 2008. augusztusa.** Ekkor robbant ki a grúz-országi háború. Nem is annyira a háború a fontos, hanem sokkal inkább a szemléletváltozás. A grúz-országi háború alapvetően azt mutatja, hogy a nemzetközi rendszerben a nagyhatalmak sokkal nagyobb befolyással rendelkeznek a saját régiójukban, mint a globális nagyhatalomnak, hegemon hatalomnak kikiáltott Egyesült Államok. Ez azt jelenti, hogy Oroszországnak a posztszovjet térségben, Kínának a dél-kínai tengeren, Törökországnak, Iránnak, Szaúd-Arábiának és a többi országnak Szíriában sokkal nagyobb a befolyása, mint az Egyesült Államoknak vagy akár Oroszországnak.

2. Miért fontos ez? Azért, mert a hatalmi erőviszonyok változását tekintve három lényeges mozzanat, fontos folyamat zajlik.

Az első, hogy a Szovjetunió bukását követően új hatalmak jelennek meg a nemzetközi rendszerben és elfoglalják a Szovjetunió helyét. Több ország foglalja

el. Az a hatalom tehát, amely a Szovjetunió kezében volt, amivel nemzetközileg rendelkezett, az több állam vagy nagyhatalom között oszlik el. Beleértve Oroszországot, Kínát, Indiát és beleértve másokat is. Ez az első! Sőt, nem csak nagyhatalmak, hanem regionális nagyhatalmak is vannak. Majd át fogom lépni, de most hadd jelezzem, hogy ha a jelenlegi világrendszer struktúráját vizsgáljuk, az Egyesült Államok globális nagyhatalom. Ezt követik különböző nagyhatalmak, mint például Oroszország, Kína, Európai Unió. Talán érdemes az Európai Uniót is idesorolni. Esetleg Japán is ide sorolható. Ezeket követik az úgynevezett regionális nagyhatalmak. A regionális nagyhatalmakhoz sorolható a Közel-Keleten Irán, Törökország, Izrael és Szaúd-Arábia, az Európai Unióban belül Németország, Dél-Amerikában Brazília. Azok az országok, melyeknek a saját régiójukon belül van erős hatásuk.

A **másik** nagyon fontos elem az, miszerint a **globális információs forradalom** lehetővé tette, hogy a nem állami szereplők is beleszóljanak a világpolitikába. Ez ma az egyik legfontosabb jellemző. Ma olyan lehetőségeink vannak a kommunikációban, hogy hírügynökségek lehetünk. Beírjuk a Facebook-ra vagy az internetre, hogy ez és ez történt, és ha ezt izgalmasan tudjuk megfogalmazni, akkor megosztják. Gyakorlatilag azt lehet mondani, hogy olcsó lett a kommunikáció. És bármilyen furcsa, független

lett az államtól. Ilyen korábban nem volt. Aki a régi rendszerben élt, az jól tudja, hogy volt egy, maximum két TV adó, volt három (Kossuth, Petőfi, Bartók) rádió. Ezen kívül volt három-négy napilapunk, amelyekből tájékozódunk. Ma nem! Ma hihetetlenül megnyílt, globalizálódott az információ. Ma ugyan abban az időpontban tudjuk olvasni a New York Times-t, a Washington Post-t vagy a China Daily-t, ahogy az amerikaiak vagy a kínaiak. Ennek rendkívül nagy jelentősége van. Ez ugyanis minden egyes, nem állami biztonságpolitikai szereplő számára lehetőséget ad arra, hogy beleszóljon akár a világpolitikába is. Hogy miért? Arra a későbbiekben kitérek. Tehát nagyon fontos a nem állami biztonságpolitikai szereplők megjelenése és erősödése.

Végül van egy **harmadik** tényező: a pénzügyek, a gazdaság és az információáramlás miatt **kölcsönös függőségben** élünk. Olyan dolgokat csinálhatunk, amit korábban említettem. Ettől sokkal inkább függővé vált az együtt élésünk a nagyhatalmakkal. Nem mindegy, hogy mi történik Kínában vagy Japánban, mert azt mi a forinton érezzük meg. Nem mindegy, hogy az olaj ára 100 USD fölött vagy 50 dollár alatt van, mert azt jelzi a benzin ára. Nem csak mi, mindenki megérzi a benzin árában. Tehát a folyamatok összefüggése miatt, interdependenciában élünk. Ezért például azok az ál-

mok, azok a tervek, hogy majd a kínaiak megtámadják az Egyesült Államokat vagy az Egyesült Államok megtámadja Kínát, mind-mind sületlenségek. Tudniillik nem tudnak úgy fellépni, hogy önmaguk ne veszítenének. Természetesen mondhatjuk, hogy Kína finanszírozza az Egyesült Államok államadóságának egy részét. Így van! Mégsem tehet meg bármit. Mert abban a pillanatban, amikor az Egyesült Államok gazdasága „megdől”, Kína is hatalmasat veszít. Ez fordítva is ugyanígy van. Ezek a folyamatok a legfontosabbak.

Ha tovább elemezzük, azt látjuk, hogy **csökken a nagyhatalmak ereje**. Megoszlott a hatalom. Több meghatározó szereplő van. Az Egyesült Államok nem csak Oroszországgal tárgyal, hanem tárgyalnia kell Kínával, az Európai Unióval, Oroszországgal és még számos tényezővel.

Nagyon fontos, hogy **megváltozott a nemzetközi rendszer struktúrája**. Horizontálisan, az államok szintjén is, de vertikálisan is. Abban az értelemben, hogy állam alatti és állam feletti szereplők is vannak.

Összességében azt kell mondani, hogy több szereplő van jelen, több szereplővel kell egyeztetni mindenkinek, mert mindenki érvényesíteni akarja az érdekeit és ez a kétpólusú rendszerhez képest jóval komplikáltabb.

Nagyon sokan azt szokták mondani, hogy ez a Nyugat és **az Egyesült Államok alkonya**. Ez egy nagyon divatos nézet.

3. Ahhoz, hogy ezt meg lehessen ítélni, meg kell vizsgálni a **nemzetközi hatalom forrásait**.

Nagyon fontos tényező a **demográfia**, abban az értelemben, hogy mekkora és milyen a népesség? Milyen a népesség trendje: fogy-e vagy növekszik, öregszik vagy fiatalodik?

Nagyon jelentősek a **katonai képességek**, de lényeges, hogy jóval kevésbé, mint azt sokan gondolják. A katonai képességek egyes államok számára a más államokkal szembeni fellépés szempontjából fontosak. Alapvetően az mondható, hogy a katonai fellépés a nemzetközi közösség számára a válságkezelésben kulcsfontosságú. Olyan esetben, amikor muszáj beavatkozni. Nem azért, mert nagyon sajnáljuk az illető országot, hanem azért, mert a polgárháborúk és a különböző fegyveres konfliktusok hatása meghatározó ránk nézve is. A katonai képességeket vizsgálva az mondható, hogy az a legerősebb, aki bármikor bevethető, modern hadsereggel rendelkezik. Ez a dolgok legegyszerűbb megfogalmazása.

Gazdasági szempontból a GDP-ből való részesedés nagyon fontos. De legalább ennyire lényeges a **technológi-**

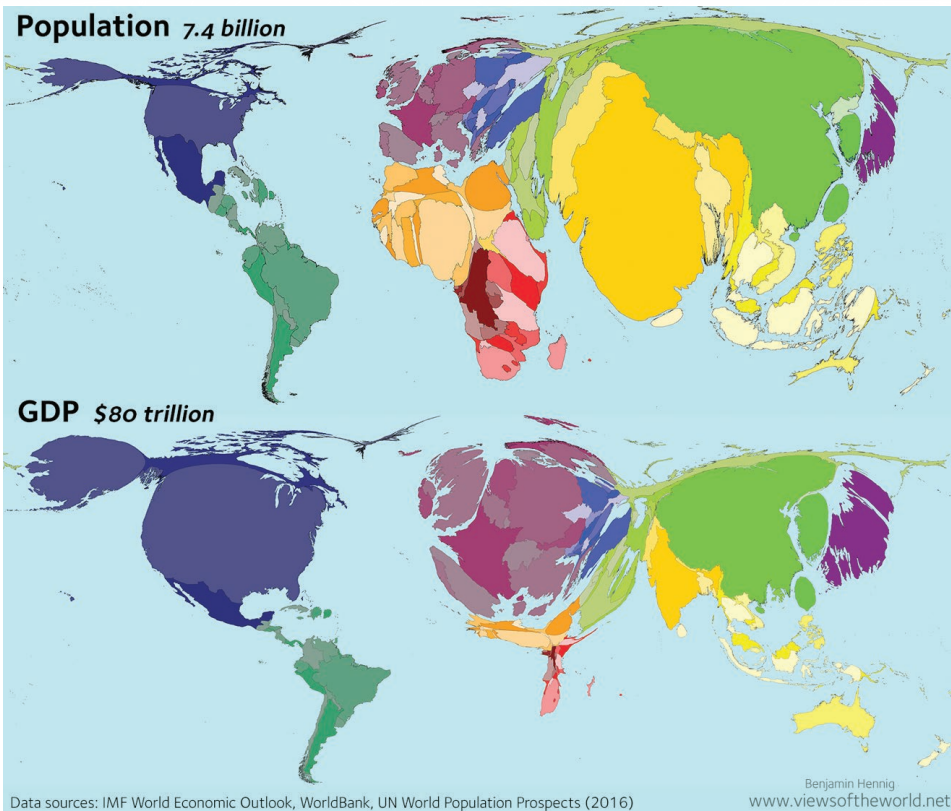
ai fejlettség, technológiai kultúra is. Mindig el szoktam mondani, hogy ne tévesszen meg bennünket az, hogy a magyar exportban a magas technológia nagyarányú. Ez nem mutatja, illetve nem képezi le a magyar társadalom technológiai kultúráját. Azért nagyarányú, mert itt szerelnek össze gépkocsikat, ráadásul piacvezető gépkocsikat. De ez nem jelenti azt, hogy ez a mi technológiánk. A mi technológiai kultúránk azokban az árucikkekben magas, ahol mi fejlesztünk. Az nagyon fontos, hogy mi találjuk-e ki vagy a mások által kidolgozott elemeket rakjuk össze? Azt gondolom, hogy nekünk alapvetően az az érdekünk, az eredményezi a gazdasági fejlődést és hozza az eredményeket, ha az általunk fejlesztett termékeket preferáljuk. Hiszen abban magas az ország szellemi hozzáadott értéke. Nagyon egyszerűen fogalmazva, abból a 20 000 Euróból, ami egy Mercedesben testet ölt, a mi hozzáadott értékünk 3 500, legfeljebb 4 000 Euró. Az összes többi azoké akik kitalálják, megtervezik. Ezeket nagyon fontos látni ahhoz, hogy a gazdasági teljesítményt jól tudjuk értékelni.

Természetesen a **diplomácia** legalább annyira fontos. Alapvető, hogy mennyire tudjuk meghatározni a nemzetközi napirendet, illetve az modell értékű, hogy mennyire vagyunk vonzóak.

Azt szoktuk mondani, hogy a **hardpower**, a kényszerítés hatalma, a

softpower a vonzás hatalma. A legmodernebb hatalom az úgy nevezett **smartpower**, az „okos hatalom” amikor kellőképpen tudjuk vegyíteni a kényszert a vonzással. Ha nagyon egyszerűen kell megfogalmazni, akkor nem azért van szüksége Európának hadseregre és katonai erőre, mert meg akar bárkit támadni. Hanem azért, hogy ha leül tárgyalni, akkor ki tudja tenni azt a kártyát is, ami azt jelenti, hogy erőnk is van, máshogy is tudunk beszélni. Az Egyesült Államok ettől erős. Egyformán tud diplomáciával és katonai erővel operálni. Az más kérdés természetesen, hogy az, akinek van katonai ereje, gyakran előnyben is részesíti azt.

Nézzük most konkrétan. Mondok néhány kellemetlen hírt, amit általában szoktam hozni. Első a **demográfia**. A buborék térképek (10. slide) jobban megmutatják, hogyan néz ki a világ valójában. A felső rész a népesség eloszlását mutatja. Látható, hogy két hatalmas ország van, amelyek a népesség szempontjából meghatározóak: Kína és India. Ehhez képest az Egyesült Államok és a Nyugat kevésbé népes. Lent viszont azt látjuk, hogy a GDP termelésben kik állnak az élen. Paradox módon az Egyesült Államok és Európa a világ GDP-jének fő megtermelője. Jelenleg, és azt hiszem, hogy még hosszú ideig. Jól lehet, ez természetesen „át fog fordulni”.

Visszatérve és megvizsgálva a **demográfiai folyamatokat**, vegyes a kép.

Európát illően nincsenek jó híreim. Demográfiai szempontból Európa a népességfogyás és előregedés időszakát éli. A demográfusok egészen durva prognózisokat mondanak. Igaz, a népességfogyás és előregedés eltérően érinti Európa különböző területeit, a nyugat-európai és a kelet-európai régiót. És ez bevándorlást indukál. Tudom, hogy október 2. előtt ezt így nem illik

mondani, de tekintettel arra, hogy mi ezt le is írtuk, nem az a kérdés, hogy lesz-e bevándorlás, hanem az, hogy tudjuk-e ezt ellenőrizni európai szinten? Ne ringassuk magunkat abban a hitben, hogy nem lesz bevándorlás. Az a fő kérdés, hogy ellenőrizni tudjuk-e azt, hogy kik jöhetnek be, illetve kik nem. Ennek nagyon egyszerű oka van, mindjárt rá is térek. Demográfiai szempontból azt kell mondjam Kelet-Európáról, hogy nagyon rosszak az előjelek. A '80-as évek végén, '90-es évek elején

brain drainről (agyelszívás) beszéltünk. Ez azt jelenti, hogy az értelmiségünket, kutatóinkat vitték el. Ma már az úgy nevezett skill drainről is beszélünk, azaz a szakmunkásainkat is elcsábítják. Ez megítélésem szerint olyan modernizációs kihívás, amivel foglalkoznunk kell. Nem mindegy, hogy az aktív és modernizálódni képes társadalmi réteg itthon vagy külföldön termeli meg azt az értéket, amit a tehetségében, a fejében, a skill-jében hordoz.

Néhány **tény** még figyelemre méltó. **Európa** népességszökkenése a prognózis szerint 92 millió fő lesz 2100-ra (12. slide). De az még rosszabb, hogy a 92 millióból Kelet-Európa 84 milliót maga fog „termelni”. Kelet-Európába nyilván nem csak Magyarországot kell beleértetni, hanem Ukrajnát és Orosz-

országot is. Ha a helyzet nem változik, akkor ez azt jelenti, hogy Európán belül a demográfiai mutatók Kelet-Európát sújtják a leginkább. Ezzel nagyon komolyan kell számolni mindenkinek.

Az **Egyesült Államok** demográfiai tendenciáját tekintve (13. slide) szerencsés helyzetben van. Növekszik és növekedni is fog a lakosság. A bevándorlás Dél-Amerikából indul. Ez perspektivikusan okozhat problémát, de a legtöbb előrejelzés szerint az Egyesült Államok gazdasága oly mértékben fog fejlődni, hogy az amerikai lakosság nem fogja érzékelni, hogy a bevándorlók elvonnák a munkájukat. Sokkal problematikusabbnak látszik, hogy megváltozik a társadalom összetétele és értékrendje. Nagyon egyszerűen szólva a következő elnökválasztáson

	Népességszám (millió fő)			
	2015	2030	2050	2100
Világ	7 349	8 501	9 725	11 213
Európa	738	734	707	646
Egyesült Királyság	64	70	75	82
Franciaország	64	68	71	75
Németország	88	79	74	63
Kelet-Európa	292	278	251	208
Oroszország	143	138	128	117
Magyarország	9,8	9,2	8,3	6,5
Össz. E		- 4	- 31	- 92
Össz. K-E		- 14	- 41	- 84

olyan elnök, aki nem beszél spanyolul, valószínűleg nem kerülhet megválasztásra. Egyébként az előregedés az Egyesült Államokat is érinteni fogja. Mind **Dél-Amerika**, mind **Észak-Amerika** növekedni fog, ami szerencsés demográfiai mutató.

Ázsiában (16. slide) lelassul a növekedés és szembesülnek azzal a problémával, amivel Japán már szembesült, hogy elöregszik a társadalmuk. Ez teljesen megváltoztatja a szociális rendszert, a szociális igényeket, a társadalom mentalitását. Azt mutatták ki például, hogy az előregedő társadalmak kevésbé hajlamosak az erőszak alkalmazására, mely a jelenlegihez képest ugyan még növekedni fog, de 2050-től már csökken.

Számunkra a legrosszabb hír, hogy **Afrikában** (18. slide) demográfiai boom-ra kerül sor. Olyan mértékű népességnövekedés várható, ami mind a kontinensnek, mind a kontinens környezetének komoly biztonságpolitikai kihívást fog jelenteni. Elsősorban azért, mert elkerülhetetlen lesz a migráció. Ennek részbeni oka az afrikai kontinens nagy kérdése, hogy képes lesz-e lakosságát megtartani? Hiszen itt vannak olyan rendszerek, amelyek láthatóan nem lakosság-megtartó képesek, azaz nem tudják a lakosságot a szülőföldre kötni. Másrészt ezt a kontinenst érinti leginkább a klímaváltozás a legdurvább formában. Amennyiben a klímaváltozást nem tudjuk lassítani és a megtartó képességüket nem tudjuk növelni, akkor elkezdődik és megtörténik egy hatalmas migráció.

	Népességszám (millió fő)			
	2015	2030	2050	2100
Világ	7 349	8 501	9 725	11 213
Afrika	1 186	1 679	2 478	4 387
Angola	25	39	65	138
Dél-Afrika	54	60	65	65
Etiópia	99	138	188	242
Kongói DK	77	120	195	388
Nigéria	185	262	398	752
Szudán	40	56	80	127
Növekedés:		+ 493	+ 1 292	+ 3 201
Migráció (3,2%)		53	79	140

Ehhez már nem elég az afrikaiak energiája, ereje. Ez nemzetközi támogatást és nemzetközi beavatkozást igényel. Rossz hír, hogy ha csak 3,2%-ot számolunk - amennyi ma a világ migránsainak az aránya - és ennyi ember indul el, akkor is hatalmas mértékű lesz a népvándorlás: 2030-ban 53 millió, 2050-ben 79 millió, 2100-ra 140 millió fő indul útnak. Azt gondolom, hogy ez mindenképpen érinteni fogja a környező országokat, érinteni fogja Európát is. Ebből a szempontból egészen drámainak érzem azt a történetet, ami 2014-15-16-ban történik. Európa egy jóval kisebb migrációs hullámot sem képes normálisan kezelni. Akkor mi lesz 2030-ban és 2050-ben?

Visszatérve a **gazdasági** kérdésekre, érezhető, hogy sok dolog eltolódik Ázsia felé. Igaz, hogy a GDP termelésben Ázsia lesz a világgazdaság egyik központja. Ám, hogy fordulat lesz-e a versenyben, ahhoz a GDP nem minden. Fontos még a hatékonyság. Lehet annak örülni, hogy Kína megelőzi az Egyesült Államokat, de azt tudomásul kell venni, hogy az Egyesült Államokban kevesebb, mint 300 millió ember termeli meg ugyanazt a GDP-t, amit Kínában közel 1 milliárd. A két gazdaság hatékonysága így nem hasonlítható össze. A technológiai kultúra; az innováció - az összes felmérés szerint - még mindig elsősorban az Egyesült Államokból és a nyugati államokból jön. Természetesen a gazdasági nö-

vekedésnek vannak olyan társadalmi következményei, amelyekkel számolni kell. Van egy globális középréteg, ami meg fog duplázódni. Ez azt jelenti, hogy a 2 milliárdról 4 milliárdra fog növekedni, és ennek túlnyomó többsége Ázsiában fog felnőni. Nem tudjuk azonban, hogy ennek a rétegnek mekkora lesz az energia igénye, a környezetre irányuló terhe. Érdemes megnézni, hogy Kínában hogyan romlott a környezetszennyezési mutató. Peking kétes hírű a szmog tekintetében. Nem tudjuk azt sem, hogy a felemelkedő középosztály hogyan fog viselkedni. Ez azért fontos, mert a középosztály a legaktívabb, akár növekvő, akár lecsúszó középosztályról van szó. Mindig a középosztály mutatja a legnagyobb politikai aktivitást.

Közismert, hogy jelenleg az Európai Unió, mint integráció nagy problémákkal küzd. De a világ minden táján az integrációk azok, amelyek előre mutatnak. Ezek azok a kísérletek, amelyek között az Európai Unió a legfejlettebb, amit mindenki elfogad, még azok az országok is, pl Afrika vagy Ázsia, amelyek más területen konfliktusban állnak vele.

Visszatérve a **katonai képességekre**, ezt a kérdéskört nem kívánom nagyon részletezni. Az tény, hogy szorosan kapcsolódik a gazdasági hatalomhoz. Már említettem, hogy visszaszorultak az államok közötti és

THE 35 MOST POWERFUL MILITARIES IN THE WORLD

For better or worse, the strength of a country's military is directly linked to its influence on the world stage. To make sense of a country's actual strength, we have compiled key elements that comprise the 35 strongest militaries around the world according to a ranking published by Global Firepower. Quality of equipment, training, and professionalism of each military is not taken into account.

= World leader

COUNTRY	OVERALL RANKING	ACTIVE PERSONNEL	TANKS	AIRCRAFT	NUCLEAR WARHEADS	AIRCRAFT CARRIERS	SUBMARINES	BUDGET
UNITED STATES	1	1,430,000	8,325	13,683	7,506	10	72	\$612,500,000,000
RUSSIA	2	766,000	15,000	3,082	8,484	1	63	\$76,600,000,000
CHINA	3	2,285,000	9,150	2,788	250	1	69	\$126,000,000,000
INDIA	4	1,325,000	3,569	1,785	80 - 100	2	17	\$46,000,000,000
UNITED KINGDOM	5	205,330	407	908	225	1	11	\$53,600,000,000
FRANCE	6	228,656	423	1,203	300	1	10	\$43,000,000,000
GERMANY	7	183,000	408	710	0	0	4	\$45,000,000,000
TURKEY	8	410,500	3,657	989	0	0	14	\$18,185,000,000
SOUTH KOREA	9	640,000	2,346	1,393	0	0	14	\$33,700,000,000
JAPAN	10	247,746	767	1,595	0	1	16	\$49,100,000,000
ISRAEL	11	176,500	3,870	680	80 - 200	0	14	\$15,000,000,000
ITALY	12	320,000	600	795	0	2	6	\$34,000,000,000

növekedtek az államon belüli konfliktusok. Annyit érdemes elmondani, hogy a katonai kiadások nagyon rövid időre csökkentek. Elsősorban azért kezdtek el növekedni, mert a hadseregek kisebb lettek. Leváltották a tömeghadseregeket. A kisebb hadsereg modernebb technikát igényel. Ez azt jelenti, hogy amíg pl. egy löveget régebben tízen, most ketten kezelnek.

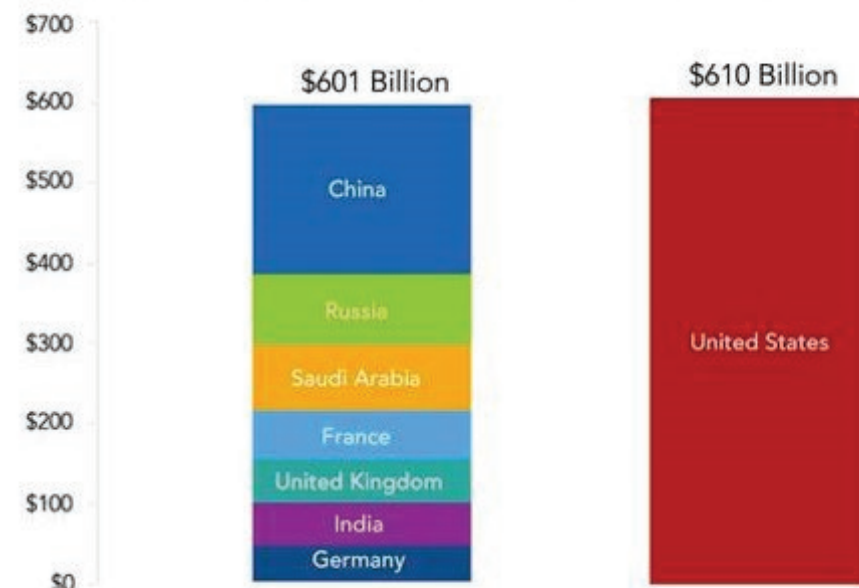
De azt is rögtön hozzá kell tenni, hogy ma nem elsősorban a katonai szférára részére fejlesztik a legmodernebb technológiát. Ezért a civil technológia fejlődéséhez kell a hadseregnek alkalmazkodnia. Ha valaki meghatározó katonai tényező akar lenni, nincs választási lehetősége. Ez egyébként azzal is jár, hogy lerövidül a fegyverek alkalmazási ideje, azok gyorsabban

„kikopnak”. Egész egyszerűen hatalmas a fejlődés.

Összességében egy nagyon fontos változás tapasztalható. A korábbi négy - a szárazföldi, tengeri, légi és űrhadviselés - mellé a kiber-hadviselés is felzárkózott. A kibertér hadműveleti terület lett és egyre inkább hadműveleti terület lesz. Ez azt jelenti, hogy számítógépről lehet háborúkat vívni és lehet nagyon komoly károkat okozni.

Az erőviszonyokat tekintve az Egyesült Államok elsősége továbbra is megkérdőjelezhetetlen. Olyannyira az, hogy a NATO-n belül is komoly problémát okoz az európai NATO tagállamok és az Egyesült Államok katonai technológiájának különbsége. Nem a nyelvi különbségek jelentik az igazi problémát, hanem Európa annyira elmaradt a katonai fejlesztések terén, amit úgy szoktunk mondani, hogy egyfajta szakadék, rés van a két terület között. Európán belül is, de a legfejlettebb

World Military Expenditures (Billions of Dollars)

SOURCE: Stockholm International Peace Research Institute, April 2015

WSWS.ORG
World Socialist Web Site

országok területén is. Természetesen fontos, hogy az Egyesült Államok a legerősebb, mert ez a NATO szempontjából kulcsfontosságú. Az Egyesült Államok mozgatja a NATO-t. Az én egyik legnagyobb problémám az EU hadseregével szemben az, hogy nem látok olyan hatalmat, amely rá tudná kényszeríteni a 27 tagállamot arra, hogy közösen lépjenek fel. A NATO-n belül, az Egyesült Államok megteszi. Nem mindig szeretjük érte, de ilyen befolyással bír. Katonai szempontból fontos szereplő Oroszország, Kína, az Egyesült Királyság és Franciaország is. A lecsökkent katonai létszám nem azt jelenti, hogy gyengébbek lettek, hanem, hogy megváltozott a haderő struktúrája, így a létszáma is.

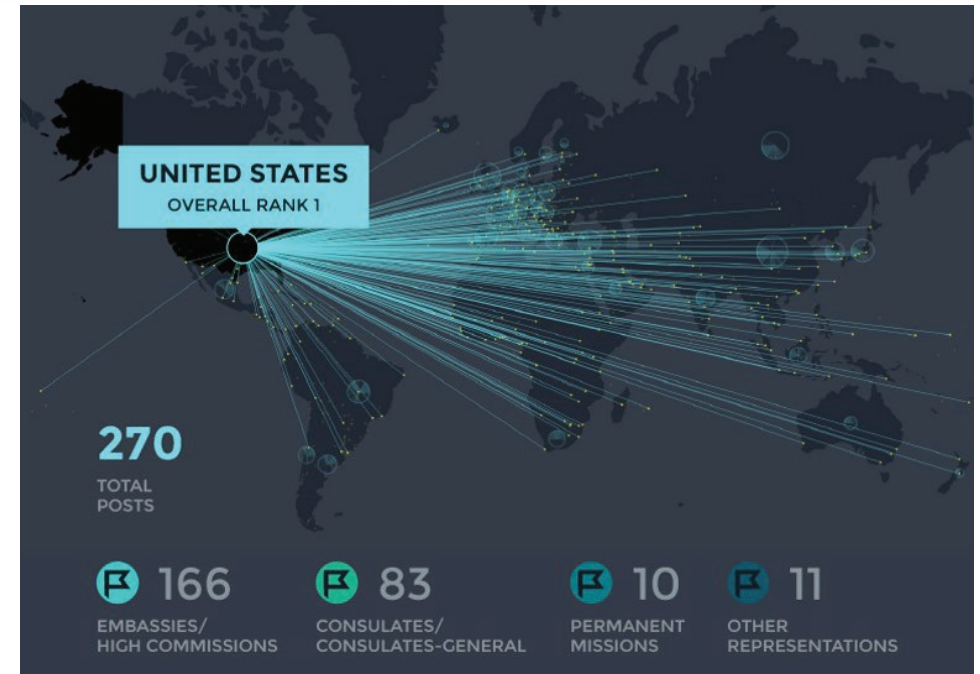
Az Egyesült Államok védelmi kiadása még mindig a legnagyobb. Ráadásul olyan jelentős az eltérés, hogy a hét utána következőt is meghaladja (29. slide). Ennek oka, hogy az Egyesült Államok nagyon komolyan veszi a védelmét, a katonai erő fejlesztését. A katonai erő struktúráját illetően érdekes, hogy egyetlen elem, egyetlen terület hiányzik az USA neve mellől: a tengeralattjáró (30-31 slide). És melyik országnak van a legtöbb tengeralattjárója? Nem fogják elhinni: Észak-Koreának. Természetesen meg lehet kérdezni, hogy ezek milyen minőségűek?

Végül feltétlenül beszélünk kell a softpower-ről, az úgynevezett „vonzás

hatalmáról”. Ez fontos tényező, mert a nagyhatalmak melletti közép- és kis-hatalmak, kisállamok számára ez meghatározó fontosságú. A softpower két fő összetevőjét szoktunk elemezni: a diplomáciát és a modellértéket. Ezek azok a tényezők, amelyekben leginkább kimutatható a „vonzás hatalma”. Ebben az egészen kis államok is az élen állhatnak. Gyakorlatilag azt lehet vizsgálni, hogy mennyire vonzó a kultúra, mennyire vonzóak a politikai értékek, mekkora a külpolitikai tekintély?

Nagyon-nagyon sok elemet szoktak a **softpower**-nél mérni. Az egyik fontos elem, hogy milyen minőségű az államapparátus, milyen minőségű a kormányzás? Ezek rendkívül fontosak ma. Fontos, hogy ilyen tekintetben kik állnak az élen.

A **diplomáciai hatalom** alapvetően arról szól, hogy ki mennyire beágyazott a nemzetközi közösségbe, ki, hány nemzetközi szervezetnek a tagja. Ott milyen posztot, milyen státuszt tölt be. Nem véletlen, hogy a diplomáciai értelemben legnagyobb hatalmak az ENSZ BT állandó tagjai. Rendkívül nehéz és szinte összemérhetetlen pl. az Egyesült Államok és Franciaország. Hiszen Franciaország, európai nagyhatalom, de semmi féleképpen nem világhatalom. Nagyon fontos, hogy mivel ők határoznak a nemzetközi politika napirendjéről, meghatározó a nemzetközi fontosságuk.

Az Egyesült Államok a globális diplomáciai index első helyén áll (34. slide). A második helyén a franciák állnak, akik nagyon jól tudják, hogy mivel gazdaságilag és katonailag nem vehetik fel a versenyt, a hangsúlyt a diplomáciájukra helyezik. A harmadik Kína, öt Oroszország, majd az Egyesült Királyság követi. Ausztráliát csak példaként említem, aki a 27. Természetesen fontos számunkra, hogy hol helyezkednek el a visegrádi országokat: 21. Lengyelország, 26. Csehország, mi a 31-ek vagyunk. 36. Szlovákia.

A **modellérték** azt jelenti, hogy mennyire vonzó a berendezkedésünk. E tekintetben egy dologra hívom fel a

figyelmet. Valószínűleg a legtöbb kritika - amely szerint az Egyesült Államoknak és a Nyugatnak csökken a hatalma - abból fakad, miszerint azt feltételezik/feltételezték Francis Fukuyama után, hogy itt '91-ben nem marad semmi. Dehogy nem! Maradtak a működő modellek: a liberális piacgazdaság, a szociális piacgazdaság, a szuverén demokrácia Oroszországban, az ázsiai államkapitalizmusok, ahol gyakorlatilag Dél-Korea típusú modernizáció található. Maradt a kommunista kapitalizmus is. Ezekkel az Egyesült Államoknak és a Nyugatnak szembe kell néznie.

A rangsorok többnyire az európai államokat és az Egyesült Államok első-

ségét mutatják. Természetesen lehet kritizálni őket, hogy biztos ezt a nyugati országokban és az Egyesült Államokban csinálják. Azonban van egy sor mutató, ami egyértelmű. Amit a kínaiak csinálnak, például az egyetemek rangsorait. Az úgynevezett sanghaji lista, a világ egyetemi rangsorait írja le. Ebben is az Egyesült Államok és az európai egyetemeket hozzák ki elsőként. Nagyon fontos, hogy a kis államok is a rangsor élére kerültek. Olyan államok, mint Dánia vagy Svédország. Nagyon sok tekintetben megelőznek olyan államokat, mint Oroszország és Kína. A legegyszerűbb példa a menekültválság. Tudom, hogy mindenki szenved tőle, de nem véletlenül jönnek ide a migránsok. Olyan helyre mennek, amit vonzónak találnak szociális, oktatási és egyéb szempontból.

Jól látjuk, hogy összességében a hatalmi rangsort az Egyesült Államok vezeti (44. slide), a hatalmat a legnagyobb mértékben ő birtokolja, vagyis ő a legmeghatározóbb. Őt követi Nagy-Britannia és Franciaország, azért, mert szövetségben állnak az USA-val. Ez nagyon fontos elem. Tehát mind a softpower-jüknek, mind a katonai erejüknek része, hogy az Egyesült Államokkal szövetségben vannak. Természetesen jön Kína és jön Oroszország is. Rögtön jelzem, hogy más rangsort is fel lehetne állítani.

Oroszország kapcsán egyetlen dologra hívom fel a figyelmet. Nem véletlen, hogy a nyugat Oroszországot gazdaságilag akarta megszorítani. Ott a legsebezhetőbb. A teljesítménye ott a leggyengébb. Katonailag nem érde-

	Gazdasági erő	Katonai hatókör	Kulturális vonzerő	Diplomáciai befolyás	Összhatalom	Relatív hatalom
Egyesült Államok	305,0% (1.)	380,0% (1.)	145,9% (1.)	213,9% (1.)	1044,8% (1.)	100,0% (1.)
Nagy-Britannia	85,2%	142,4%	109,9%	170,6%	508,1%	48,6%
Franciaország	63,9%	126,1%	63,1%	154,0%	407,1%	39,0%
Kína	112,2%	88,7%	48,7%	143,0%	392,6%	37,6%
Oroszország	21,9%	117,7%	26,4%	151,0%	317,0%	30,3%
Japán	87,6%	30,5%	45,1%	45,9%	209,1%	20,0%
Németország	64,5%	13,2%	51,3%	69,7%	198,7%	19,0%
Ausztrália	36,9%	11,5%	79,5%	56,1%	184,0%	17,6%
Kanada	33,9%	8,0%	73,6%	58,5%	174,0%	16,7%
India	25,1%	43,0%	50,6%	45,2%	163,9%	15,7%
Olaszország	36,9%	20,3%	35,4%	48,6%	141,2%	13,5%
Spanyolország	30,7%	18,5%	41,6%	48,9%	139,7%	13,4%
Dél-Korea	19,1%	11,9%	38,3%	38,4%	107,7%	10,3%
Brazília	23,5%	9,8%	29,7%	42,1%	105,1%	10,1%
Törökország	8,9%	7,8%	28,2%	35,7%	80,6%	7,7%

mes, mert katonailag nagyon jó helyen van. Paradox módon, kulturálisan a legtöbb felmérés nem teszi vonzóvá Oroszország modelljét.

4. A nemzetközi rendszer hierarchiáját és összetevőit illetően egy globális nagyhatalom van és nagyhatalmak vannak. A nagyhatalmak gyakorlatilag azok, amelyek saját régiójukban meghatározóak. Ezt követik a regionális nagyhatalmak, mint például India, Izrael stb. és vannak a középhatalmak. A középhatalom nagyon érdekes kategória. Ez egy „gumi” kategória. Nagyon sok ország tartozik bele. Paradox módon olyan országok is, mint pl. Svédország és Ausztrália. A közep-hatalmiság azért kulcsfontosságú, mert a kisállamoknak is elérhető. Azt senki nem gondolja, hogy Svédország nagy állam lenne. Nem az sem lakosság terén, sem területileg és mégis a diplomáciában, gazdasági tevékenységben olyan eredményei vannak, amely alapján ide sorolható. Vannak azok a kisállamok, amelyek a legnehezebb helyzetben vannak, mert a biztonságpolitikai kompetenciájuk nem túl nagy. De nagyon fontos, hogy a kisállamok számára lehetőség van átlépni egy kategóriát. A az erőviszonyokban a mozgás érdekes módon nem a nagyhatalmak között a legintenzívebb, hanem a kisállamok és a középhatalom között. Egy kis állam nyugodtan kitűzheti magának, hogy középhatalommá akar válni. Csak modernizálnia kell min-

den tekintetben, így gazdaságilag és diplomáciai téren is.

5. A nemzetközi rendszer jellegének változását illetően volt egy hagyományos hatalmi realizmus, volt a bipoláris, unipoláris, multi poláris világtrend. Azt mondhatjuk, hogy az egyes régiók meghatározó hatalmainak nagyobb a hatalma. Ha úgy tetszik, visszatértünk az érdekszférába. Ezt már korábban is tudtuk egyébként. A posztsovjettérségben például soha, egyetlen katonára sem volt békefenntartó. Mert az oroszok soha nem mentek bele. Ezt a Nyugat is, a NATO is tudomásul vette.

A világ régiókra van felosztva. A legfontosabb kérdés, hogy a saját régiójában mindenki rendet tud-e tartani vagy konfliktusos-e a régió? Amennyiben a régió konfliktusos, a nagyhatalom valamit rosszul csinál.

6. A NATO-ról csak néhány dolgot szeretnék kiemelni. Ha végignézzük, hogy hogyan alkalmazkodott a nemzetközi történésekhez, akkor azt mondhatjuk, hogy 1949 és 1991 között az elrettentés és a kollektív védelem volt a fő feladata. 1991 és 2001 között az úgynevezett missziók, tehát a válságkezelés és a biztonság kiterjesztése volt a feladat. E mellett a bővítés és a partnerkapcsolatok kiszélesítése. 2001 és 2010 között a terrorizmus elleni harc és az úgynevezett stabilizációs műveletek álltak tevékenysége

középpontjában. Amik persze háborúkat jelentettek. Gondoljunk csak Afganisztánra, Irakra.

2010 és 2016 között tér vissza két elem: egyrészt a kollektív védelem erősítése, másrészt a területvédelem megerősítése. Ennek oka elsősorban az, hogy Oroszországban olyan potenciális problémát lát, amely hajlamos a katonai eszközök alkalmazására. Ami nem megszokott a nemzetközi jogban.

A jövőt illetően azt mondhatjuk, hogy a fenn álló problémák miatt - elsősorban az afrikai migráció miatt - a NATO vissza fog térni a missziókhöz. Még hozzá az afrikai missziókhöz. Ahhoz ugyanis, hogy az afrikai migrációt megakadályozzuk, megtartó képessé kell tenni a

migrációt kibocsátó államokat. A megtartó képesség két elemből áll. Egyrészt olyan rendszereket kell létrehozni, amelyeket támogatni lehet. Ez nagyon fontos, mert nem minden országot lehet támogatni. Ahol polgárháború van, ott teljesen feleslegesen támogatunk gazdaságilag bármit. Stabil rendszereket kell tehát létrehozni, ezeket kell támogatni és gazdaságilag modernizálni. Félreértés ne essék, ez nem lehetetlen. A '80-as években ugyanez a folyamat zajlott le Ázsiában. Most Afrikába kell telepíteni számos olyan munkahelyet, ami ott tartja az embereket. Azt gondolom, hogy a stabilizációs műveletek és a válságkezelési műveletek lesznek az elkövetkező években a NATO fő feladatai.

Köszönöm szépen a figyelmet!

Rábai Zsolt a NATO Public Diplomacy Division főmunkatársa előadása: Hogyan tovább a NATO-val, a szövetség Varsói Csúcstalálkozója fényében?

Aki biztonságot akar, annak be kell ruháznia a biztonságra

A stabilitás és a béke nem magától értetődő. Aki biztonságot és stabilitást akar, annak keményen meg kell dolgoznia érte, és nem szabad sajnálnia a megfelelő anyagi áldozatot sem. A biztonságba be kell ruházni! A hidegháború vége óta felnőtt egy generáció. Ma ezen időszak legkomolyabb biztonsági kihívásaival nézünk szembe. Elmondhatjuk, hogy számunkra, akik tagjai vagyunk ennek a politikai-katonai szövetségnek, a NATO fokozott fontossággal bír.

Oroszország növekvő önbizalommal aknázza alá a második világháború óta kiépített, szabályokon alapuló nemzetközi rendet Európában. Nő a bizonytalanság a Közel-Keleten. Az Iszlám Állam és más terror szervezetek brutális támadásainak vagyunk tanúi Észak-Afrikában és a Közel-Keleten, valamint saját országainkban, itt Európában is. Szembe kell néznünk egy súlyos humanitárius válsághelyzettel is, a második világháború óta tapasztalt legnagyobb migrációs hullámmal Európa irányába. Nem feledkezhetünk meg a kiber-támadások

problémájáról, a nukleáris fegyverek és az azokat hordozni képes ballisztikus rakéták technológiájának ellenőrizetlen elterjedéséről sem. „360 fokos védelemre” kell felkészülnünk, vagyis **képesnek kell lennünk megvédeni a szövetséges országokat** és azok állampolgárait minden őket fenyegető veszéllyel szemben, bárhol, bárhol is érkezen az.

A NATO **elsődleges feladata** a szövetséges államok területének és a tagállamok mintegy egy milliárd állampolgárának védelme. Ennek érdekében a NATO tagállamok állam- és kormányfői a 2014-es Wales-i és a legutóbbi 2016 júliusi varsói találkozásuk alkalmával egy sor olyan intézkedést hoztak, amelyek célja a NATO kollektív védelmének, az elmúlt 25 év során történt legnagyobb megerősítése.

Egy közös értékeken nyugvó szövetség

A NATO tagállamok sajátos, közös értékeken és értékeken alapuló közösséget alkotnak, amit szükséges kihangsúlyozni. Nemzeteink elkötelezték magukat a demokrácia, az egyéni szabadságjogok, az emberi jogok és a jogrend mellett csakúgy, mint a szabályokon és jogon alapuló nemzetközi rend mellett.

Ha már az értékeknél és a jogrendnél tartunk, hangsúlyozni kell, hogy a NATO olyan szövetség, ahol egyetlen tagállam sem adja fel szuverenitását. Nem születnek döntések anélkül,

hogy minden egyes tagállam beleegyezését ne adja ehhez. Tehát, ha a NATO jövőjéről és szerepéről beszélünk, azt kell megállapítani, hogy a Szövetség azt a szerepet fogja betölteni és azzá válik, amit a tagállamok konszenzuson alapuló akarata meghatároz. Se többet, se kevesebbet.

2014-ben, Wales-ben, az orosz-ukrán válság következtében rohamosan romló nemzetközi biztonsági környezetre adandó válaszul a NATO tagállamok vezetői elhatározták, hogy azonnali intézkedésként megerősítik a balti tagállamok légtérvédelmét (ebben magyar repülőgépek is részt vettek), AWACS repülőgépek folytatnak légi felderítést Lengyelország és Románia légtéréből, valamint növelik a hadgyakorlatok számát délen és keleten.

Hosszabb távú alkalmazkodási intézkedések keretén belül megháromszorozták a NATO Reagáló Erők létszámát, s így mintegy 40 000 főre emelték azt. Létrehoztak egy összhaderőnemi többnemzetiségű magas készségű erőt, amely mintegy 48

óra alatt bárhol bevethető. Meggyorsították a NATO politikai döntéshozatali mechanizmusait is.

Ugyanezen intézkedések keretein belül döntés született 6 keleti tagállamban kis létszámú NATO parancsnoki sejték (NATO Force Integration Units, NFIU) létrehozására. A magyar kormány kérését jóváhagyva a NATO döntött ilyen parancsnoki sejt létrehozásáról Magyarországon. A tagállamok döntöttek két új, műveleteket is irányítani képes, parancsnokság létrehozásáról is Lengyelországban és Romániában.

Ugyancsak intézkedések születtek a NATO készenléti tengeri erejének megerősítéséről, valamint a hibrid háború elleni - főként felderítő és előrejelző - képességek kialakításáról.

A júliusi **Varsói Csúcstalálkozó**n a tagállamok döntöttek arról, hogy négy nemzetközi zászlóaljjal megerősítjük katonai jelenlétünket Észtországban, Lettországban, Litvániában és Lengyelországban. Dél-Kelet Európában pedig egy Romániába telepített ún. „keret-dandárral” (framework brigade) biztosítjuk a NATO szükséges és megfelelő katonai jelenlétét. A NATO „fokozott előretolt jelenléte” (forward presence) a térségben világos demonstrálása a szövetséges szolidaritásnak és elkötelezettségnek, hogy megvédjük a NATO területét bármilyen külső agresszióval szemben.

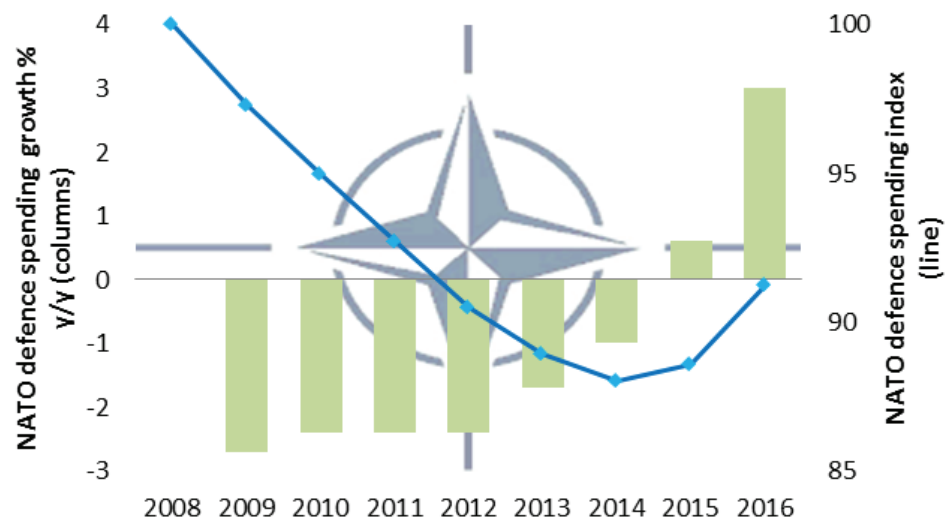
Tovább folytatjuk a NATO megfelelő adaptálását annak érdekében, hogy szükség esetén hatékonyan tudjon fellépni a délről fenyegető kihívásokkal szemben. Tovább folytatjuk az olyan kulcsfontosságú képességek kifejlesztését, mint a ballisztikus ra-

kéták elleni védelem, összhaderőnemi információ előállítás, megfigyelés és felderítés, szövetséges földfelszíni megfigyelőrendszer, stb.

Varsóban elfogadásra került a kibertér, mint új műveleti térség, hogy jobban gondoskodhassunk hálózataink, műveleteink és misszióink védelméről. A szövetségesek megfogadták, hogy megerősítik a nemzeti hálózatok és infrastruktúra védelmet, és elkötelezték magukat amellett, hogy fokozzák rugalmas reagáló képességüket úgy, hogy javítsák a civil készenlétet.

A NATO ugyancsak elkötelezett amellett, hogy az elrettentés nukleáris komponense továbbra is hiteles maradjon. A NATO nukleáris képességeinek alapvető célja, hogy fenntartsa a békét és elrettentsen az agressziótól.

A védelmi beruházásra tett ígéretek

Varsóban az állam- és kormányfők újra megerősítették az úgynevezett „Védelmi Beruházási Ígélet”-et (Defence Investment Pledge), mivel tudatában vannak annak, hogy a modern védelem megfelelő forrásokat igényel. Hosszú évek óta először 2015-ben tapasztalhattunk enyhe növekedést az európai szövetséges államok és Kanada összesített védelmi kiadásaiban. Előzetes becslések szerint 2016-ban további növekedés várható. Ezek fontos lépések a megfelelő irányban. A cél az, hogy 2024-ig valamennyi tagállam elérje a védelmi kiadások megállapított szintjét, pontosabban a GDP 2 %-át. Ebből az összegből mintegy 20%-ot felszerelésre, modernizációra, kutatásra és fejlesztésre kellene fordítani.

Párbeszéd es átláthatóság

Az erős védelem és a politikai párbeszéd ugyanannak az éremnek a két oldala: a terület és a lakosság hatékony védelmének. Ez a két elem kölcsönösen kiegészíti egymást. Nem véletlen, hogy a NATO a kezdetektől politikai-katonai szervezetként definiálta magát. Amikor a feszültség magasra csap, akkor különösen fontos, hogy nyitva maradjanak a politikai párbeszéd csatornái.

Az erős védelem megfelelő alapot képez az Oroszországgal folytatott politikai párbeszédhez. A NATO tovább folytatja azt a politikáját, amelyben az erős védelem érdemi párbeszédrel párosul. Ez alapvető érdekünk. A párbeszéd Oroszországgal segít elkerülni

az esetleges véletlen baleseteket vagy incidenseket. A NATO továbbra is átlátható és kiszámítható marad, mint ahogy azt a NATO-Oroszország Tanács legutóbbi ülése is megmutatta.

A Varsói Csúcstalálkozón a szövetséges államok megerősítették, hogy Oroszországgal mindaddig nem lehetséges a visszatérés a szokásos együttműködéshez, amíg az vissza nem tér a nemzetközi jog tiszteletben tartásához. Az Európában és Európa szomszédságában megnövekedett katonai tevékenységek kapcsán a NATO elkötelezett az átláthatóság és a kockázat csökkentése mellett. Elvárjuk, hogy Oroszország hasonló erőfeszítéseket tegyen a katonai átláthatóság és kockázat csökkentése irányában.

A stabilitás kivetítése

Szomszédjaink stabilitása saját nagyobb biztonságunkat is jelenti. Ebben a szellemben - területünk védelme érdekében - ki kell vetítenünk a biztonságot határainkon túlra is.

A NATO különleges tapasztalatokkal rendelkezik ezen a téren. Meg lehet említeni Afganisztánt, a Balkánt és a védelmi képességek fejlesztését számtalan partner országban.

Ennek szellemében lép fel a NATO az Iszlám Állam elleni harcban is. Már valamennyi szövetséges állam tagja az Iszlám Állam elleni Globális Koalíciónak. A koalíció sikereinek egyik záloga az az együttműködési képesség, amit a NATO tagállamok és a NATO partner államok a NATO keretein belül

értek el. A NATO AWACS repülőgépek támogatást nyújtanak az Iszlám Állam ellenes Globális Koalíciónak. Felderítési adatokkal javítják a koalíció légi tájékozottságát és ezzel biztonságosabbá teszik a légteret. Az AWACS támogatással a NATO azon eltökéltségét demonstrálja, hogy kész foglalkozni a délről érkező biztonsági kihívásokkal és a terrorizmus elleni harccal.

A Varsói Csúcstalálkozón döntés született arról, hogy a NATO megkezdi iraki területeken is a képesség fejlesztést és kiképzést, ezzel kiterjesztve a már eddig is létező kiképző tevékenységet, amely kereten belül iraki katonákat képeztek ki Jordániában. Tunéziában tanácsokat ad a kormánzatnak az Egyesített Hírszerzési Központ ki fejlesztéséhez. Szintén növeljük védelmi együttműködésünket Jordániá-

val. Folytak az előkészítő munkálatai, hogy - igénye esetén - támogatást nyújtsunk Líbiának.

mok 2020-ig anyagilag hozzájárulnak az afgán biztonsági erők fenntartásához.

NATO-EU kapcsolatok

Az Égei-tengeren szolgáló NATO erők hozzájárulnak ahhoz, hogy sikerüljön megtörni az embercsempészek üzlet-modelljét. Új tengeri művelet kezdődött a Földközi-tengeren, az ún. „Operation Sea Guardian”, amely képes arra, hogy hozzájáruljon egy teljesebb helyzetképhez, részt vegyen terror ellenes műveletekben, illetve szükség esetén képesség fejlesztési programokban. Képes további támogatást nyújtani a nemzetközi erőfeszítéseknek a Földközi-tengeren, szoros együttműködésben az Európai Unió „Operation Sophia” műveletével.

A Varsói Csúcstalálkozóról szóló összegzés nem lehetne teljes a NATO-EU kapcsolatok kiemelése nélkül. Varsóban a NATO főtitkára, az Európai Bizottság és az Európai Tanács elnökei közös nyilatkozatot fogadtak el, amelyben meghatározzák azon területeket, ahol szükségesnek tartják a két szervezet együttműködését országaink biztonsága szempontjából.

Megállapodtak abban, hogy szükséges a NATO és az EU közötti együttműködés javítása a hibrid háborús kihívások, illetve a rugalmas reagálás területén. Intenzívebb titkosszolgálati együttműködéssel jobb lehetőség lesz arra, hogy minél korábban előre lehessen jelezni minden olyan válságot, amely kihatással lehet biztonságunkra.

Keleten a NATO még több támogatást nyújt Ukrajnának és Grúziának, valamint tovább segíti a Moldáv Köztársaságot. Továbbra is fenntartja a koszovói békefenntartó műveletet (KFOR) és az Európai Unióval karöltve segíti a partner országokat, hogy képesek legyenek saját biztonságuk biztosítására. Továbbra is fenntartja a Nyitott Ajtók Politikáját és üdvözli Montenegrót, a NATO legújabb tagját.

Manapság, amikor napi szinten tanúi lehetünk különböző állami és nem állami szereplők dezinformációs törekvéseinek és tevékenységének, rendkívüli fontosságú a stratégiai kommunikációs együttműködés a NATO és az EU között.

A Varsói Csúcstalálkozó döntött az afganisztáni „Resolute Support” művelet fenntartásáról 2016 után is, amelynek célja az afgán biztonsági erők kiképzése és segítése. Ugyancsak kötelezettséget vállalt arra, hogy a tagállamok

Mint azt már korábban említettem, bővülő együttműködés van a NATO és az EU között mind a Földközi-, mind az Égei-tengeren.

Több összehangolt gyakorlat - kül-

nős tekintettel a kibernetikai képzésre és gyakorlatokra - kölcsönösen hasznos lenne a két szervezet számára.

Természetesen az olyan időszakban, amikor különös hangsúlyt kap a védelmi képességek fejlesztése, egy erősebb védelmi ipari és kutatási-fejlesztési együttműködés kulcsfontosságú a NATO és az Európai Unió között.

Természetesen meg kell említeni annak szükségességét, hogy a két szervezet összehangolja a képességfejlesztéseket. A NATO alapvetően érdekelt az Európai Unió védelmi képességek fejlesztésében, azzal a feltétellel, hogy az komplementer (kiegészítő), nem hoz létre párhuzamos struktúrákat és képességeket, valamint figyelembe veszi a nem EU tagállamok biztonsági érdekeit is. A BREXIT-ről szóló népszavazás után ez több mint nyilvánvaló. A

nem EU tagállam NATO országok komolyan kiveszik részüket az EU tagállamok védelméből. Elég csupán azt megemlíteni, hogy a három balti államot és Lengyelországot védő négy nemzetközi zászlóaljából három un. „keret nemzete” (framework nation), tulajdonképpen vezető ereje, az USA, Nagy Britannia és Kanada. A negyedik, az EU tag Németország.

A NATO fontossága

A NATO tagállamok együtt mintegy egy milliárd állampolgárt képviselnek és a világ gazdasági és hadi potenciáljának a felét teszik ki. Ez olyan védelmi szövetség, ahol a tagállamok biztonsága oszthatatlan. Az erőn felül a tagállamok egysége, kölcsönös szolidaritása és a szervezet alkalmazkodási képessége létszükséglet az európai és euro-atlanti stabilitás és béke szempontjából.

Topor István ezredes MH ÖHP MIRF főnök előadása: A MH részvétele a nemzetközi béketámogató műveletekben, a NATO Magyarországon

Elnök urak, tisztelt hallgatóság! Engedjék meg, hogy szeretettel köszöntsem önöket Huszár János vezérőrnagy úr az Összhaderőnemi Parancsnokság parancsnoka nevében, aki jelenleg egy vezérkarfőnöki értekezleten van. Kerestem az előadásorozat programjában helyemet. Úgy gondolom, hogy az elhangzott előadásokhoz csatlakozva található egy sor kapcsolódási pont, amelyekhez információt tudok adni.

Bevezetésként én is hangsúlyozom, nagyon fontos, hogy a fiatalság eligazodjon a politika, a biztonságpolitika útvesztőjében. Jó kezdeményezésnek tartom, hogy a fiatal embereket valami kézzel foghatóval próbáljuk megszólítani. Jómagam és kollégáim is jártunk pl. Szegeden egy középiskolában, ahol egy missziós szolgálatba induló katonai teljes felszerelését mutattuk meg. Hatalmas volt az érdeklődés. De tudományos területen is van együttműködés parancsnokságunk és a Pannon Egyetem között. Kölcsönösen tartunk előadásokat, magam is többször jártam Veszprémben. Ezen túl a biztonságpolitikával foglalkozó hallgatók négyhetes csapatgyakorlatot töltöttek

főnökségemen, ahol mélyebben is beleláthatnak a honvédelem kérdéseibe. Az egyik hallgató, segítségünkkel, tudományos diákköri dolgozatában a Nyugat-Balkánnal foglalkozott, és az országos versenyen is előkelő helyezést érték el. Ez bennünket is büszkeséggel tölt el!

Bemutatkozás (személyes adatok, iskolai végzettség, nyelvismeret, eddigi beosztások, rendfokozati előrehaladás).

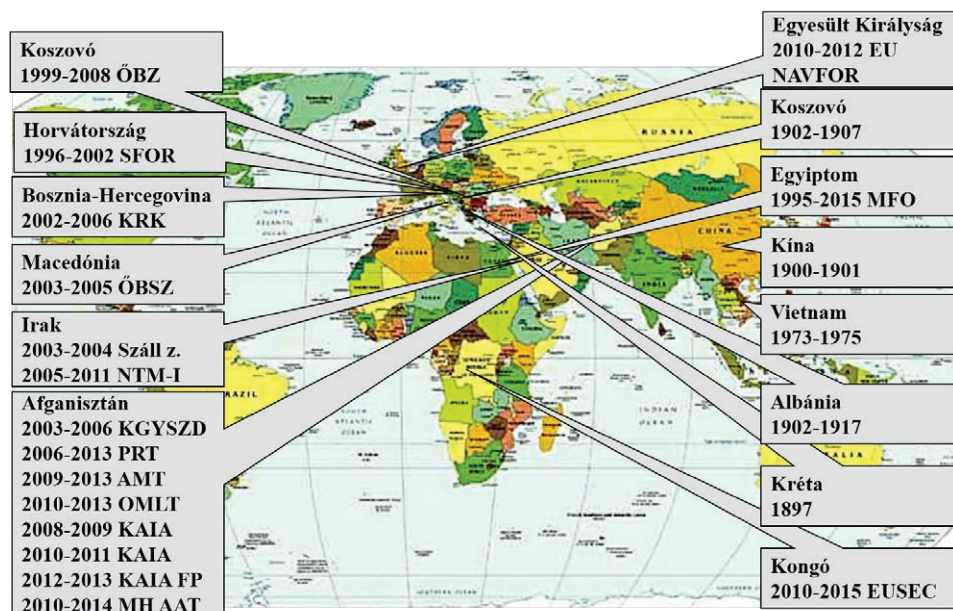
Visszatérve az alapgondolathoz. Előadásom egy történeti áttekintést követően alapvetően két fő területről szól: a béketámogatásról, valamint a Magyarországon lévő NATO szervezetekről. Szeretném elosztatni az NFIU-val kapcsolatos tévhitet is. Egyébként a betűszót mi csak „nagyfiúnak” hívjuk. Így legalább magyarul is van valami értelme. Az előadás prezentációja részletesebb adatokat is tartalmaz. Előre is elnézést kérek, mert az előadás tele lesz rövidítésekkel. A NATO-ból az egyik első dolog, amit átvetünk, a rövidítések. A kimondhatatlan, kiolvashatatlan rövidítésekkel tele van az egész kommunikációjuk, amit csak az igazi bennfentesek értenek. Megpróbálok ezeket érthetően elmondani.

1. A történeti áttekintésben látható, hogy a Magyar Honvédség különböző nemzetközi szervezetektől kapott mandátum alapján, illetve szövetségi keretek között vesz részt külföldi műveletekben. Eredményeként, a missziókban történő részvételünk miatt, erősödött a honvédség hazai elfogadottsága, nőtt a missziós feladatokban résztvevő állomány elismertsége. A mutatott teljesítmény alapján a szövetséges partnerek nagyon pozitívan nyilatkoznak a magyar katonák tevékenységéről.

A magyar békefenntartói **szerepvállalás** a 19. század végéig nyúlik vissza.

Magyar katonák az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregének részeként láttak el békefenntartói feladatokat 1897-ban Kréta szigetén, 1901-ben Kínában a boxerlázadás után, 1902–1907 között Koszovóban és 1902–1914 között Albániában. A krétai misszióhoz kapcsolódik Szolnokon, a béketámogató kiképző központban, található márványtábla Pintér Gyula egykori konzulra emlékezve, aki Krétán, a törökök és görögök konfliktusában (akik már akkor sem voltak barátok) a monarchia matrójait úgynevezett kordonba állította fel, és ezzel akadályozta meg a vérontást a szigeten.

Történeti áttekintés

A második világháborút követően 1973–75 között magyar kontingens tevékenykedett a Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság keretében Dél-Vietnamban.

A '90-es évek elejétől a nemzetközi békefenntartáshoz való magyar hozzájárulás folyamatosan fejlődött és erősödött. A Magyar Honvédség kezdetben ENSZ katonai megfigyelőket, néhány fős csoportokat küldött Afrika (Angola, Uganda, Mozambik) és Közel-Kelet (Irak–Kuvait) válságzócaiba.

1995-ben jelentős fordulat következett be a magyar békefenntartás történetében: Magyarország fegyveres békefenntartókat küldött a Sínai-félszigetre, Ciprusra és a Balkánra. 1995-ben hazánk biztosította a NATO-erők átvonulását szárazföldön és a légtérben, befogadó nemzeti támogatást nyújtott átmenetileg az IFOR/SFOR-erők részére, valamint egy műszaki zászlóaljjal járult hozzá a Camp David-i egyezmény megvalósításához. Kiemelkedő tevékenység volt '96-ban Horvátországban a magyar műszaki kontingens megalakulása.

A missziók tevékenységének fejlődése folyamatosan módosította a Magyar Honvédség tevékenységét is.

2. A béketámogató műveletek fejlődése azért fontos, mert az ENSZ Alapokmány nem tartalmaz ilyen fogal-

makat, nem rendelkezik ennek a tevékenységnek a gyakorlati megoldására vonatkozó szabályokról. Ennek ellenére szükség volt rá, és az idők folyamán lényegesen változott, tartalmában bővült is. Ennek következtében a kezdeti missziók fokozatosan alakultak át.

Az **I. generációs műveletek**, más néven hagyományos típusú tevékenységek, 1948-tól az 1992-93-ig terjedő időszakot jellemezték. Ezekre akkor kerülhetett alapvetően sor, viszonylag rövid időn belül, ha abban a két szuperhatalom (USA-Szovjetunió) egyetértett. E korszak definíciója a békefenntartás, mely szerint közös nemzetközi akarattal kívánták fenntartani a meglévő, de törekeny békét. Alapvetően két típusú hagyományos békefenntartói (a béketámogató műveleteken belül) tevékenységet különböztethetünk meg: a kis létszámú és fegyvertelen katonai megfigyelőkből álló missziókat, valamint a nagyobb területen elhelyezkedő, alapvetően könnyű fegyverrel felszerelt fegyveres erőkkel végrehajtott békefenntartó missziókat.

A **II. generációs műveletekről** a bipoláris világrend felbomlását követő időszakban lehet beszélni, amikor a konfliktus már nem vált automatikusan a két szuperhatalom „érdek ütköztetésének” színterévé. A műveleteket komplex módon, a katonai kérdéseken túl, a civil dimenziók nor-

malizálásával is rendezni kívánták. A morális tényezőkön túl e korszak fontos jellemzője a célok elérése érdekében az erő alkalmazása, a kényszerítés. 1992-ben az ENSZ főtitkár, Boutros Boutros-Ghali, elemzésében (Békeprogram - An Agenda for Peace) meghatározta a szervezet béketámogatással kapcsolatos feladatait. Ajánlásában elemezte a változó világ összefüggéseit, a világszervezet pénzügyi problémáit, a lehetséges kiutat, valamint a személyi állomány biztonságát érintő kérdéseket. Az ajánlás gerincét az az elemzés és meghatározás alkotta, amelyekkel az ENSZ Alapok

mányban foglaltak hatékonyabban valósíthatók meg a nemzetközi béke érdekében. A korszak további jellemzője a biztonság fogalmának komplex értelmezése. Míg korábban a biztonság egyet jelentett a katonai biztonsággal, addig a biztonság komplex értelmezése magában foglalja a politikai, katonai, gazdasági, szociális/humanitárius/emberi jogi, környezeti dimenziókat is. A műveleti típusok: preventív diplomácia - a konfliktusok kialakulásának megelőzésére, béke-teremtés - a már konfliktussá fajult helyzet megoldására, békefenntartás - az eszkalálódó konfliktusok hely-

Béketámogató műveletek fejlődése

- I. generációs műveletek**
 - Hagyományos békefenntartás 1948-tól az 1992-93-ig.
 - Típusai: kis létszámú és fegyvertelen katonai megfigyelőkből álló missziók, békefenntartó fegyveres erőkkel végrehajtott missziók.
- II. generációs műveletek**
 - A biztonság komplex értelmezése (katonai, gazdaság, társadalmi, jogi, környezeti biztonság).
 - Haderő részvétele a biztonsági dimenziók problémáinak megoldásában.
 - Erő alkalmazása, a kényszerítő célok elérése érdekében.
- III. generációs műveletek**
 - Biztonság megteremtése két fázisban
 - Első fázis: háború
 - Második fázis: nemzet- vagy államépítés, a biztonság valamennyi dimenziójában tevékenykedő szervezetek összehangolt tevékenysége

színen való beavatkozással történő rendezésére, valamint a békeépítés - komplex békeszilárdító tevékenység a konfliktusok lezárását követően.

A műveletekben az EU is hatékonyabban kívánt részt venni, ezért az Amszterdami Szerződés (1997) át-emelte az Európai Unióról szóló szerződésbe a Nyugat-európai Unió 1992-ben született úgynevezett petersbergi feladatait: humanitárius és mentési feladatok, békefenntartás és harcoló erőként válságkezelés, beleértve a béketeremtést is. Ezt követte az EU-NATO „Berlin Plus” megállapodása (2003), amely az EU számára gyors hozzáférést jelentett a NATO tervezési és katonai képességeihez válságkezelési műveletek esetén. A megállapodás számos, az EU és a NATO közötti intézményi megállapodásból áll, amelyek alapján biztonságosan meg tudják osztani egymással információikat, és kialakíthatják annak módozatát, ahogyan a NATO az eszközeit rendelkezésre bocsátja.

A II. generációs műveletek komplexitásával nem ért véget a „fejlődés”. 2001. szeptember 11-e új fejezetet nyitott. A világ bármely pontján támadni képes globális terrorizmus alapjaiban rázta meg a békéről, biztonságról, stabilitásról vallott nézeteiket. A **III. generációs műveletekben** a globális terrorizmus elleni küzdelem lett e korszak első számú ismér-

ve. A diktátorok vagy a bukott államok megfelelő bázist szolgáltatnak a terrrorszervezetek számára. A helyi hatóságok zaklatása nélkül szerveződhetnek, készülhetnek akcióikra, bújhatnak meg, pihenhetnek vagy toborozhatják önkénteseiket, és ki is képezhetik őket. A rendezésnek ezért alapvetően fontos eleme a stabil és kiszámítható biztonság politikai, gazdasági és katonai dimenziókban.

A korszak fontos jellemzője, hogy a katonai erők alkalmazása a biztonság megteremtése érdekében két fázisban zajlik. Az első időszak célja a fenyegetés megszüntetése akár a legintenzívebb katonai erő alkalmazással is. A háború folyhat egy terrrorszervezet, a terroristáknak bázist adó széteső állam, vagy egy erős, központi irányítással rendelkező állam ellen (aszimmetrikus hadviselés!!!!) A második fázisban a lerombolt, megbontott központi irányítást kell úgy helyre állítani, hogy stabil, önfenntartó, kiszámítható legyen. A kormányzat váljon legitimmé mind belföldön, mind a nemzetközi életben. E második fázis tulajdonképpen a „pacifizálás”, az államépítés, a békeműveletek korszaka. Fontos szerepet kap a biztonság valamennyi dimenziójában tevékenykedő szervezetek összehangolt munkája, az államok szövetségének közös erőfeszítése.

Robert D. **Kaplan**: Közelgő anarchia (The Coming Anarchy In: Strategy and

Force Planning (Strategy and Force Planning Faculty, Naval War College, Newport, RI/USA.) 1995. pp. 394-421) című írásában felvázolta, hogy az akkori Nyugat-afrikai történések a jövőben az egész világ, az emberiség problémáivá válhatnak. Kérdésként fogalmazta meg, hogy a világ magára hagyhatja-e a „haldokló Afrikát” azzal, hogy csak a saját konfliktusait kezeli? A szerző szerint a túlnépesedés, a bűnözés, a betegségek, a klánosodás, a nélkülözés szétrombolják a társadalmi rendszereket. Az államok nem képesek megvalósítani fennhatóságukat területük és lakosságuk felett, elveszítik szuverenitásukat, kiszolgáltatottá válnak. Kaplan az elkövetkezendő 50 évre az alábbi konfliktus-jellemzőket vázolta fel:

- szűkös erőforrások és átalakuló természet,
- etnikai és kulturális különbségek, konfliktusok,
 - az etnikai és államhatárok egybe nem esése,
 - a háború jellemzőinek változása.

Ezzel válnak szükségessé a **IV. generációs műveletek**, melyek alapvető jellemzőit a 7. slide tartalmazza.

3. Az MH békeműveleti ambícióinak prioritásait a 8. slide mutatja. A honvédelmi miniszter úr egy három éves programot vázolt fel arra vonatkozóan, hogy milyen elveket, milyen stratégiát kövessünk a béketámogató műveletekben való részvételnél. Eb-

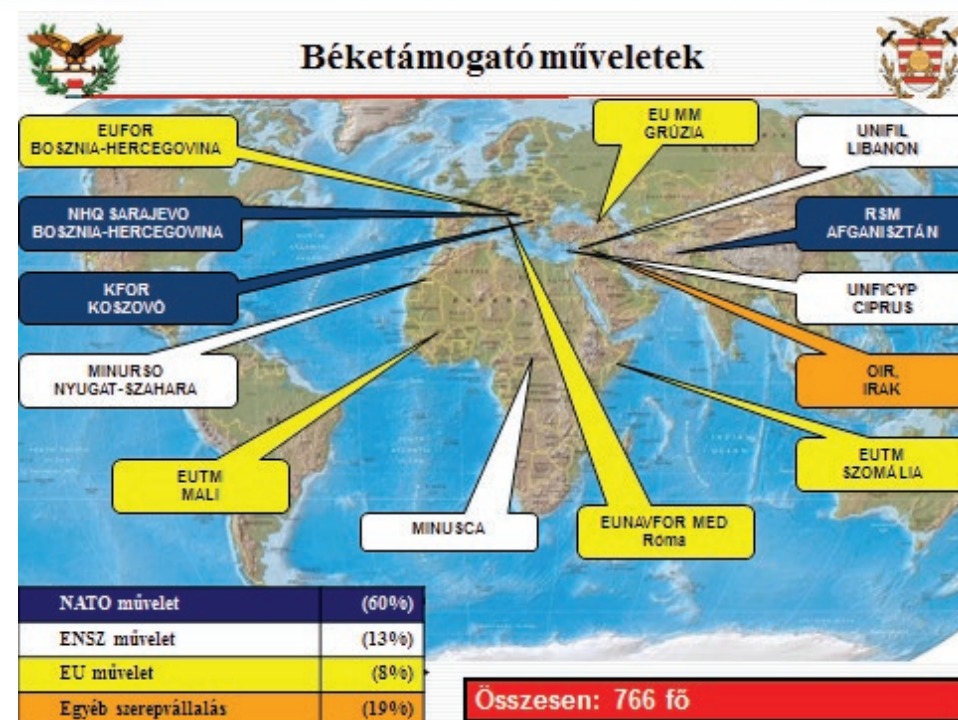
ben jóval több pontot határoztak meg, mint amennyit felsoroltam. A legjellemzőbbeket emeltem ki.

4. A béketámogató műveletek hadszíntereit, főbb mutatóit a 9-16. slide-ok tartalmazzák. Jelenleg 766 fő vesz részt (9. slide). A nemzetközi szervezetekhez tartozás százalékos mutatói:

- 60% NATO,
- 13% ENSZ,
- 8% EU,
- 19% egyéb.

Magyarország szempontjából láthatóan elsődleges a NATO műveletekben való részvétel, de az ENSZ és az EU által indított missziókban is részt vállalunk.

A **műveleti létszám**, a folyamatosan, egy időben külföldön tartózkodók száma, maximum ezer fő. A Magyar Honvédség létszámához képest ez nagyon magas. Az elméleti keretszámra a költségvetést a magyar állam biztosítja. Büszkék vagyunk arra, hogy hazánk a válságreagáló, béketámogató műveletekben az ország- és a hadsereg létszámához, valamint a bevethető erők nagyságához viszonyítva magasan teljesít. A műveletekben jelenlétünk kifejezetten meghatározó. Nyilván nem mondhatjuk, hogy a világ minden tájára küldünk békefenntartókat. Vannak bizonyos prioritások. Továbbra is le kell szögeznünk, hogy elsődleges a Balkán. Akkor is a Balkán volt az elsődleges, amikor Afganisztánban jóval több katonánk

volt, mint a Nyugat-Balkánon. Ennek oka egyértelmű. Szinte valamennyien emlékszünk, hogy kb. 17 évvel ezelőtt a határainkon háború dúlt, emberek haltak meg. Azt gondolom, elsődleges érdekünk, hogy az országhatárainkhoz közeli területeken béke legyen, működő államok létezzenek. De fontos helyet foglal el Afganisztán, még ha napjainkban a kontingens létszámában kicsi is, mert feladatában hangsúlyos.

A katonai tevékenységeknek különböző fajtái vannak. A nemzetek többsége, még az Egyesült Államok is koalícióban igyekszik megoldani a feladatokat.

Ilyen esetben van egy vezető nemzet, amely ellátja a vezető-koordináló feladatokat, és felelősséget visel az összes tevékenységért. Példaként a jelenleg is folyó koszovói misszióban (KFOR), Portugália a **vezető nemzet**. Ő adja a szervezet parancsnokát. Az egyik alegység portugál, a másik magyar. Másik példa szerint Afganisztánban az afgán haderő felkészítésében vettünk részt. Nem túlságosan nagy, főleg tisztekkel és altisztekkel működő szervezetben, ahol Magyarország volt a vezető nemzet, és az amerikai nemzeti gárda a partner. Szintén Afganisztánban, ahol sok példa igazolja, Magyarország volt

a legveszélyesebb dél-keleti régióban a különleges műveleti erők vezető ereje. Itt az Egyesült Államok, Litvánia és más nemzetek adtak még műveleti erőket. Ide kapcsolódik a „magas intenzitású művelet” fogalma. Erre szintén afganisztáni példa: a különleges műveleti erők, különleges műveleti csoportként fegyveres konfliktusokban, összecsapásokban vettek részt. A hírekből is hallható volt, hogy amerikai katonákat kerítették be. Kimenekítésükben a mi katonáink tevékenykedtek. Túlságosan nagy publicitást nem kaptak, de ezek kiemelkedő teljesítmények.

Új képességek kitelepítése tekintetében néhány példa. Létezik egy nem nagy létszámú HUMINT team, amely - nevezzük így - emberi felderítés. A mindössze 8 fős csoport képes arra, hogy a helyi lakossággal kommunikáljon, és tőlük információt szerezzen tolmácsok segítségével vagy az adott nyelven beszélve. De ilyen a rádióelektronikai felderítés, amikor lehallgatjuk az ellenség beszédét. Ha képesek vagyunk ezt lefordítani és értelmezni, kiváló információhoz jutunk. A civil-katonai kapcsolatok, vagy a víztisztító képesség is fontos. Utóbbi a Magyar Honvédség kiemelkedő kvalitása. Ezek az aleggységek létszámukban nem jelentősek, de kulcsfontosságú képességekkel járulnak hozzá a szövetséges művelethez. Az erőforrások hatékonysága megkívánja, hogy az országok erőforrásait a logisztika területén együttműködésben

a leghatékonyabban igyekezzenek felhasználni. A légi szállító képesség kapcsán majd erre még visszatérek.

A **Nyugat-Balkánon**, Koszovó területén a kontingens létszáma több mint 300 fő. Kiemelten fontos a KFOR parancsnok tartaléka, mely mindenkor bevethető Koszovó egész területén. Bosznia-Hercegovinában, a NATO parancsnokságon vannak egyéni beosztásban levő kollégáink, akik a bosnyák haderő felkészítésében, euro-atlanti integrációjában segítkeznek. A parancsnokságokon való szerepvállalásunk, az ott kapott beosztás minden esetben összefügg azzal, hogy milyen katonai erőt biztosítunk az adott misszióban. Az nyilván nem fordulhat elő, hogy egy nemzet 3 katonát biztosít és ő adja a misszió parancsnokát. Most abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy Koszovóban, ahol a KFOR parancsnoka olasz, a parancsnok helyettese egy magyar tábornok: Korom dandártábornok úr a hadműveleti csoportfőnök. Ugyanez a helyzet az EUFOR misszióban, ahol szintén egy magyar tábornok a törzsfőnök helyettese.

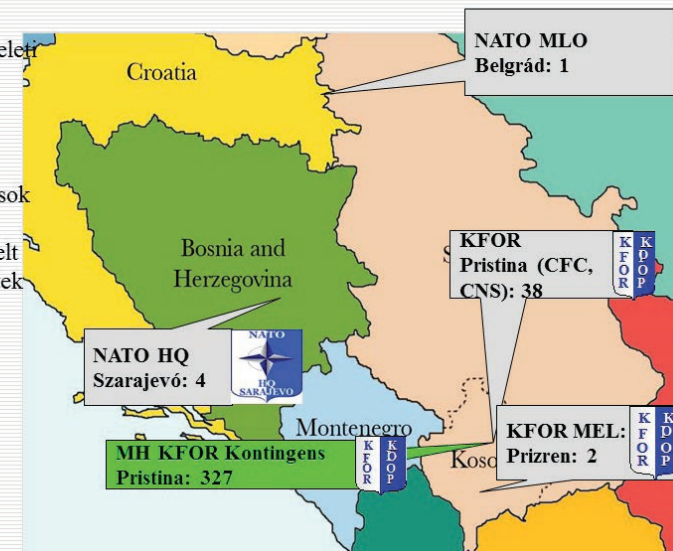
A KFOR MEL megelőző, egészségügyi laboratórium, német-magyar együttműködésben. Hosszú évek óta működik. És nem csak Koszovóban, Afganisztánban is. Amíg mi a németek által vezetett egészségügyi szervezetekhez meghatározott létszámú katonával hozzájárulunk, addig a had-

MH KFOR Kontingens
Létszám: 327 fő

Feladat: KFOR teljes műveleti területén békefenntartó feladatban való részvétel

KFOR HQ egyéni beosztások
Létszám: 27 fő
Feladat: KFOR és alárendelt parancsnokságok törzstisztek

Megelőző Egészségügyi Laboratórium
Létszám: 2 fő asszisztens

színtereken, a kórházakban a magyar katonák ellátása ingyenes.

Afganisztánban ma a NATO mentorálási tevékenységet folytat. Fő feladata, hogy az afgán biztonsági erőket, beleértve a rendőrséget, a honvédséget, a titkosszolgálati szerveket és azok valamennyi szegmensét; felkészítsék, mentorálják, hogy képesek legyenek saját biztonságukat szavatolni. Machiavellit kell idéznem, aki azt vallotta: „erős hadsereg=erős állam”. Mondása máig érvényes. Attól függetlenül, hogy Afganisztánban létszámunk jelentősen kisebb, mint korábban volt, most is kulcspozíciókat töltünk be. A különleges műveleti kontingens már nem hajt végre éles műveleteket. Az afgán különleges erők

felkészítésében, mentorálásában vesz részt. Arra fókuszálunk, hogy az afgán haderő legyen képes önállóan tevékenykedni, műveleteket végrehajtani, hiszen haditechnikai eszközeik már egyre magasabb színvonalúak. Biztosító szakaszunk az északi régióban, Mazar-e Sharif-ban, a régió központjában tevékenykedik. Van még egy támogató elemünk, mint kontingens elem, amely biztosítja Afganisztánban a kint lévő katonák teljes körű támogatását. Itt a németeké a vezető nemzet funkció.

Magyarország nem csak a NATO-ban, hanem **más nemzetközi szervezet** keretében is folytat válságreakáló műveleteket. Az EU missziók az utóbbi időben indultak. Főleg Közép-Afrika vi-

Egyéni törzsbeosztások
Létszám: HQ RS 2 fő, HQ TAAC N 8 fő
Feladat: Törzsmunka, tanácsadók támogatása

Tanácsadók
Létszám: 5 fő ANCOPI; 5 fő ABP; 3 fő 209. Hdttest
Feladat: Afgán készenléti rendőrség, határőrség dandártörzs és afgán hadsereg hadtest törzs tanácsadás.

Égésügyi Csoport
Létszám: 1 fő

Légi tanácsadók
Létszám: 6 fő
Feladat: Mi 17 helikopter hajózó képzés, üzemeltetés tanácsadás

MeS repülőter üzemeltetés
Létszám: 4 fő
Feladat: légit forgalom irányítás, légiszállítás szervezés

dékén, Szomáliában és Maliban vannak katonáink. Azt is el kell mondani, nyilván három vagy öt fő nem nagy hozzájárulás egy misszióhoz. Viszont az a politika teljes mértékben érvényesül, hogy ott, ahol magyar katona is szolgál, a bázis előtt a magyar zászlót is felhúzzák. Mi pedig jelenlétünkkel is bizonyítjuk, hogy támogatjuk a műveletet. Szintén EU művelet folyik Bosznia-Hercegovinában, Szarajevóban. Itt az osztrák kollégákkal kooperációban meglehetősen hosszú idő óta együtt dolgozunk. A korábbihoz képest jelentősen lecsökkent a misszió létszáma, mely mintegy 600 fő. A magyar állomány 147 fő. Ebből is látszik, hogy nem véletlenül kapunk olyan pozíciót a parancsnokságon, amit az előbbieken említettem.

ENSZ Ciprus missziója a jelenleg folyó küldetések közül a legrégebben működik. Az ENSZ 1964. óta, mi magyarok legalább 20 éve vagyunk a szigeten. Egy érdekes dolgot ki kell emelni a misszióval kapcsolatban: a határunk mentén folyó egykori konfliktus ellenére a magyar kontingensben szerb katonák is szolgálnak. Közösen a magyarokkal. Ez jó példája annak, hogy hogyan lehet együttműködést építeni. Feladatuk szerint az ütköző zónában járőrözést folytatnak a török és görög oldal között.

5. A NATO Magyarországon működő szerveinek egyik eleme a **DCM** (Deployable Communications and Information Systems Module), mely a Telepíthető Híradó és Informatikai Század (Modul)

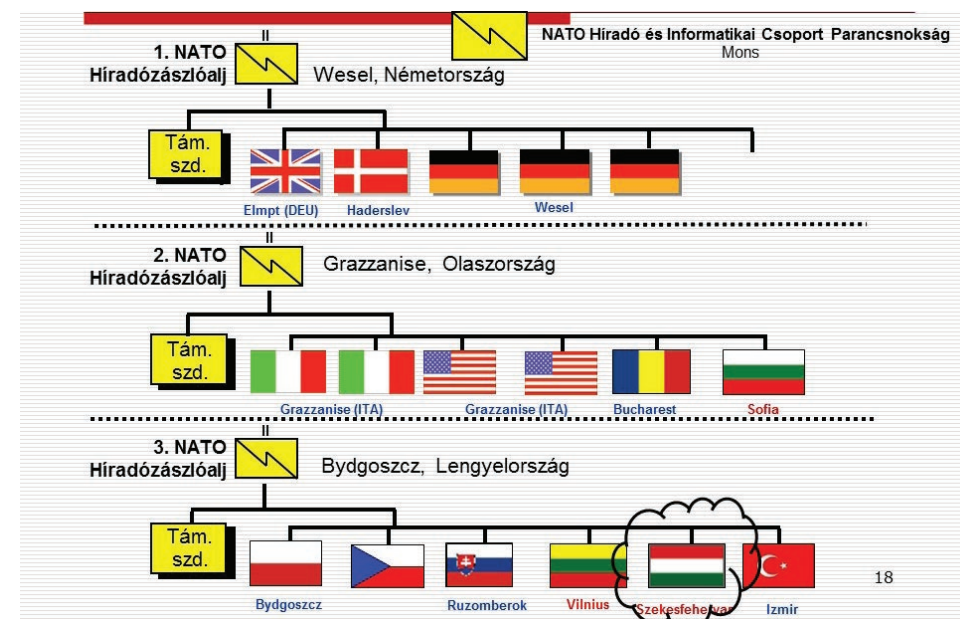
NATO megnevezése. A Szövetség a vezetés-irányítás, informatikai és távközlési támogatás megoldására hozta létre a NATO telepíthető híradó és informatikai szolgáltatásait biztosító DCM századokat. Az alegységek fő feladata a NATO állandó híradó és informatikai hálózat szolgáltatásainak kiterjesztése a hadszíntéren/hadművelési területen települt vezetési pontok számára (17. slide).

A magyar DCM század a NATO Híradó és Informatikai Csoport (NATO CIS Group) része, a 3. NATO Híradózászlóalj egyik alegysége városunkban állomásozik. A zászlóalj többnemzetiségű parancsnoksága a lengyelországi Bydgoszcz-ban található. Innen irányítja a DCM századok kiképzését, művelési vezény-

lését. Ugyanitt kerülnek megrendezésre a zászlóalj feladataival, munkájának tervezésével kapcsolatos konferenciák (18. slide). Az is jól látható, hogy az egész szervezet többnemzetiségű.

A NATO munkaköri leírások a DCM-ben végzendő munka elvégzéséhez komoly követelményeket támasztanak (19. slide):

- meg kell felelni az általános katonai követelményeknek, felkészültnek kell lenni a missziós feladatok ellátására. (egészségügyi és fizikai alkalmasság);
- készség szinten kell kezelni az üzemeltetett technikai eszközöket. Az állomány a NATO-nál alkalmazott legkorszerűbb rádiók, telefonközpontok, műholdas berendezések, számítógé-

pek és számítógép-hálózatok üzemeltetését és karbantartását végzi. Az ismereteket külföldi tanintézetekben, a kor technikai lehetőséget kihasználva internetes távképzéssel sajátítják el;

- a megfelelő szintű nyelvismeret a nemzetközi környezetben történő feladatellátás elengedhetetlen eleme. Az alegség tisztí állományának felsőfokú, altisztí állományának középfokú nyelvizsgával kell rendelkezni angol nyelvből;
- a speciális szaktechnika mozgatóhoz és „telepítéséhez” rendelkezni kell „C” és „E” típusú gépjárművezetői, valamint egyes beosztásokban folyékony és szilárd veszélyes anyag szállítására jogosító engedéllyel.

A fenti feltételek, képesítések miatt az állomány kiemelt juttatásban, pótlékban részesül.

A NATO - reagálva a keletről és délről várható fenyegetésre - döntött **NATO Erőket Integráló Elem (NATO Force Integration Unit - NFIU)** létrehozásáról, melynek folyamata:

- 2014. 9. 4-5: NATO Wales-i Csúcstalálkozó: döntés a készenléti akciótervről;
- 2015. 2. 5: NATO Védelmi Miniszterek döntése a Very High Readiness Joint Task Force - VJTF (Nagyon Magas Készenléti Közös Reagáló Erő) állományáról, a vezető nemzetekről és a készenlét eléréséről a 2016-os Varsói Csúcstalálkozóig;
- 2015. 4: Noble Jump-I. gyakorlat - az Interim VJTF 48 órás készenlétének tesztelése;

- 2015. 6. 9: Noble Jump-II. gyakorlat - a VJTF telepítése Lengyelországba;
- 2015. 6. 24: NATO Védelmi Miniszterek döntése:

- › az enhanced NRF (eNRF)-ről (Fokozott NATO Reagáló Erő):
- › a katonai döntési folyamat felgyorsításáról,
- › az ún. Graduated Response Plans-ről (Fokozatos Reagálás Tervei),
- › a Standing JLSG (Joint Logistics Support Group) (Állandó Közös Támogató Csoport) létrehozásáról a NATO parancsnoki struktúrájában,
- › szándéknyilatkozat két új NFIU létrehozásáról Magyarországon és Szlovákiában.

• 2015. 10. 8-9: NATO Védelmi Miniszterek elfogadják az eNRF katonai koncepcióját és döntenek a két új NFIU létrehozásáról **Magyarország** és **Szlovákiában**;

- 2015. 11. 19: NATO főtitkári látogatás Magyarországon a magyar NFIU létrehozásának megerősítése.

NFIU-kat **hoznak létre**:

- Balti-/Fekete tengeri régióban - első hullám,
- HUN/SVK - második hullám.

Az NFIU-k **alarendeltetése**:

- látható/kézzelfogható NATO jelenlét,
- a VJTF és a követő erők gyors telepíthetőségének elősegítése,
- az együttműködés és a koordiná-

**Afganisztáni szállítók -
70% a feladatoknak**

Iraki szállítók

**Haiti földregész
Segítségnyújtás
/3 misszió**

**Uganda „ATLAS DROP”
2011/ 1 misszió**

**Lengyel áldozatok
hazaszállítása
2010/ 1 misszió**

ció fejlesztése a NATO és a befogadó nemzeti parancsnokságok között.

Az NFIU-k fontos szerepet játszanak az elrettentésben, ugyanakkor valós hozzájárulást is jelentenek a kollektív védelmi képességek emeléséhez.

A **Stratégiai Légiszállítási Képesség** elemeit a 23-26. slide mutatja. A programban 12 ország vesz részt, melyből kettő partnerország (Svédország, Finnország). Így nem teljes egészében NATO együttműködés keretében jött létre és működik. A képesség alapvető eleme a Pápán települő Nehéz Légiszállító Ezred, 3 db C-17 repülőgéppel. Ezek ára olyan magas, hogy egy repü-

lőgépet a magyar védelmi költségvetés egész évi keretéből sem tudnánk megvenni, nemhogy fenntartani.

A repült órákból mindenki annak arányában részesül, amennyit a szervezet költségeiből finanszíroz. Hazánk 50 órával rendelkezik.

Érdekes, hogy a repülőgépek függőleges vezérsíkjára magyar felségjelet festettek, a gépek magyar felségjellel repülnek.

A szállítók jelentős része 2009. óta Afganisztánba irányul.

Köszönöm szépen a figyelmet.

Domokos Tamás főiskolai docens, MV Kutatóintézet vezérigazgató előadása: Fiatalok a varsói expresszen

Tisztelt konferencia! Amikor Görög úr felhívott azzal a kéréssel, és erős nyomtatékkal a szavaiban, hogy néhány hasznos gondolattal járuljak hozzá a konferenciához, először igent mondtam. Aztán egy kicsit kétségbe estem. Kétségbe estem, mert amikor vizsgálni kezdtem részben a saját kutatási anyagaimat, részben a jelenlegi vagy az utóbbi 4, 5, 8 év biztonságpolitikával vagy a honvédség megítélésével illetve ehhez hasonló témakörrel kapcsolatos elemzéseket, bizony-bizony azt kellett tapasztalni, hogy azon a szűk szakterületen, ami most itt mindenkit érdekel, szinte semmi nincs. Feltettem magamnak a kérdést: mi van vajon a gyerekek fejében? Mi van egyáltalán a fiatalok fejében?

Bizony nagyon gyenge volt az elmúlt időszakban az a kutatási bázis, amire támaszkodni lehetne. Segélykiáltásnak is nevezhet, hogy újra kellene kezdeni azokat az ifjúsági kutatásokat, korosztályon belüli, nagymintás vizsgálatokat, amelyekből hosszú távon építkezni lehet! Mert az egyébként 4 évente megvalósuló nagy, nemzeti, ifjúsági kutatási program, amelynek egyébként idén ősszel lesz a következő hulláma, ilyesmit nem foglalt

magában. 2000-ben tartalmazott először és utoljára a NATO-ról kérdést, felvetést, egy 8000 fős, nagymintás, országos vizsgálaton. Akkor a fiatalok 14-29 év közötti korosztályának attitűdjét próbálta mérni. Egy évvel a csatlakozás után ez nyilván izgalmas kérdésnek tűnt. Azt gondolom, hogy 17 évvel a csatlakozás után is legalább ennyire fontos ez kérdés, mert a tendenciákban fontos jelek vannak.

Izgatott, hogyan lehet felkészülni egy olyan előadásra, amivel kapcsolatban ilyen fokú adathiány van?

Nem túl reprezentatív **kutatást kezdtem végezni**. Először megkérdeztem apósomat, hogy neki mit jelent a NATO? Mi jut eszébe először? Kicsit gondolkodott, aztán azt válaszolta, hogy neki egy vicc jut az eszébe a '89-90-es átalakulási időszakból. Kérdés: mi lesz, ha Oroszország is a NATO tagja akar lenni? Válasz: felveszik a NATO-ba és utána löhet saját magára! Ez nyilván a kérdésnek bizonyos információ és a korábbi tapasztalatokon alapuló, akkori vicces megközelítése volt.

Ha már megkérdeztem apósomat, akkor a saját önvizsgálatomat is el kel-

lett végezni. Gondolkodni kezdtem, hogy nekem mit jelent? Mikor is találkoztam először a NATO-val? Rájöttem. Katona gyermekeként a könyvespolcon találkoztam vele. A Varsói Szerződés által kiadott védelempolitikai, szakmai anyagok között bukkantam rá, és nekem ez meghatározó gyerekkori élményem volt. Egy nagyon szép, fekete kiadvány jutott az eszembe, lövegekkel a fedőlapján. „Honnan fenyegetik a békét?” címmel nyilván propaganda kiadvány volt, mely valószínűleg '78-'79-ben jelenhetett meg. Az akkori NATO tagállamok fegyverezését mutatta be, nyilván megfelelő piktogramokkal és gyermekként engem nagyon megkapó grafikai ábrákkal.

Majd megkérdeztem a 14 éves fiamat is, hogy mit jelent neki az a szó, hogy NATO? Teljesen korrekt módon, egy szociológus gyermekeként azt mondta, hogy miért kérdezek ilyen butaságot tőle? Ez egy védelmi rendszer, ezt mindenki tudja – volt a válasza. Kérdeztem tőle, szerinte jó-e Magyarországnak, hogy egy ilyen védelmi rendszer tagja? A meglepő válasz az volt, hogy biztosan jó, mert ha nem lenne jó, bizonyára nem lennénk a tagja.

Ezzel a válasszal már közelebb jutottam egy kicsit ahhoz, hogy - a mostani korosztály **generációs élményeire** alapozva, a korosztály megszólítási módjaihoz - milyen új eszközökre lesz szükség, ha ezt a munkát hatékonyan és sikeresen akarjuk végezni. Erről eszembe jutott még egy dolog. Miért várjuk azt, hogy

akár a NATO-val, akár a honvédséggel kapcsolatos társadalmi kommunikációt az adott korosztályban ugyanazokkal az eszközökkel és ugyanazzal a technikával próbáljuk megoldani, mint 5, 10 vagy akár 20 évvel ezelőtt? Csak egy példa: mennyit változott például az egyenruha? Vagy nézzük meg, hogy mennyit változott pl. 70-80 év alatt a technikai eszközök parkja? Ezek is változnak, ez teljesen természetes. Ha már a fiatalokról van szó, érdemes megnézni, hogy mennyit változott a vizuális világ is? Az a fajta image, amit leginkább gyerekjátékok változásán lehet lemérni. Ez ugyan bújtatott technika, de úgy gondoltam, hogy érdemes megvizsgálni, hogy mennyire markáns, szembetűnő változások vannak különböző generációk játékaik terén? Ha a Barbie generációt nézzük az '50-es évektől 2015-ig, sok mindent ki lehetne deríteni. De most nem ez a fő kérdés!

Nézzük meg a Ken (a fiú Barbie)-evolúciót is! Nézzük meg akár a '60-'70-es évek, a 2000-es évek vagy akár a 2015-ös év Ken divatját! Mennyire más gesztusok, mennyire más rejtett kommunikációs üzenetek jelennek meg? Miért csodálkozunk azon, hogy ha ennyi minden változik körülöttünk, akkor ezek a változások bizony generációs változásokat is eredményeznek? Ha megvizsgáljuk, hogy az a korosztály, akikkel most akarunk foglalkozni és az előző korosztályok között milyen meghatározó generációs sajátosságok, különbségek, generációs élmények találhatók, akkor talán megértjük, hogy

miért kell új eszközökhöz fordulnunk? Új eszközökhöz, amikor pedagógusként vagy a Hazafiság iskolájában fiatalokkal foglalkozó katonatisztként vagy szülőként próbálunk a gyermekünkhöz közelíteni ebben a mostani, bizonytalan jelenben. Mennyiben más az a gondolkodásmód, amit már nagyon nehéz másik generáció fejével elgondolni.

Ha a **generációs sablont** követjük, gyakorlatilag ma Magyarországon és a világon mindenütt 6 generáció él egymás mellett. Abba nem mennék bele, hogy mitől lesz egy generáció generáció, de az biztos, hogy közös élmények kötik össze a különböző időközökben, intervallumban született lakosokat. Ebben a pillanatban még a II. világháború előtt születettek is velünk vannak. (6. slide). Rájuk „**csendes generáció**”-ként vagy „**veteránok**”-ként tekint a szakirodalom. A „**baby boom**” korosztálya, a magyar demográfiai viszonylatban egy picit máshogy jelent meg, kis átfedéssel. Ha azt mondom, hogy Rátkó-korszak, akkor ismerős. A következő generációs élményként a '60-as évek közepétől a '80-as évek közepéig születettek az **X-generáció** tagjai. Alapvetően más a generációs élményük.

Az 1980 és 1995 között születettek generációja, az **Y-generáció**. Magyarországon egy köztes generációként nagyon furcsa élmények jutottak osztályrészükül. Ha tudományosan akarnám megfogalmazni, azt mondanám, hogy ez a

generáció anómikus tüneteket mutat. Az anómia a társadalom olyan típusú működése, amikor vannak bizonyos eszközök, célok, amelyeket gyerekkorunkból elsajátítottunk, valamiért azonban azok a célok és a jelenlegi eszközök nem kompatibilisek. Valami diszfunkció, működési zavar lép fel. Na, ez az a korosztály, amelyik leginkább megtapasztalta ezt a diszfunkciót. Leginkább Magyarországon. Az Y-generáció az, amelyik a '80-as évektől kezdve, olyan életutat járt be, amikor életének meghatározó éveiben próbálták őket felkészíteni egy olyan társadalomra, amelyben jól megtervezett életutak, meghatározott karrierok, egymásra épülő jövőkép-építő lehetőségek voltak: születés, iskola, szakmatanulás, munka, család. Ha volt szakma, akkor volt munkahely. Ha volt munkahely, volt önálló egzisztencia. Ha volt önálló egzisztencia, akkor lakáshoz juthattak. Ha volt lakás, jöhetett a hón áhított gyermek. A felnőtté válás útján ezeken a logikus lépéseken mentek végig. Az ő életükben következett be az a kataklizma, amikor nem azon az úton kellett haladni, amin szocializálódtak, mert a '90-es évek elejének a gazdasági és társadalmi átalakulása az ő kezükből ütötte ki ezeket az eszközöket. Amikor a munkaerő piacra akartak lépni, akkor kiderült, hogy nem tudnak arra az útra lépni, amire felkészültek. Ezért ez a generáció a legtöbb mentális, mentálhigiéniai problémával küzd.

A következő, a **Z-generáció** viszont már megint egy egyenesebb utat tudott

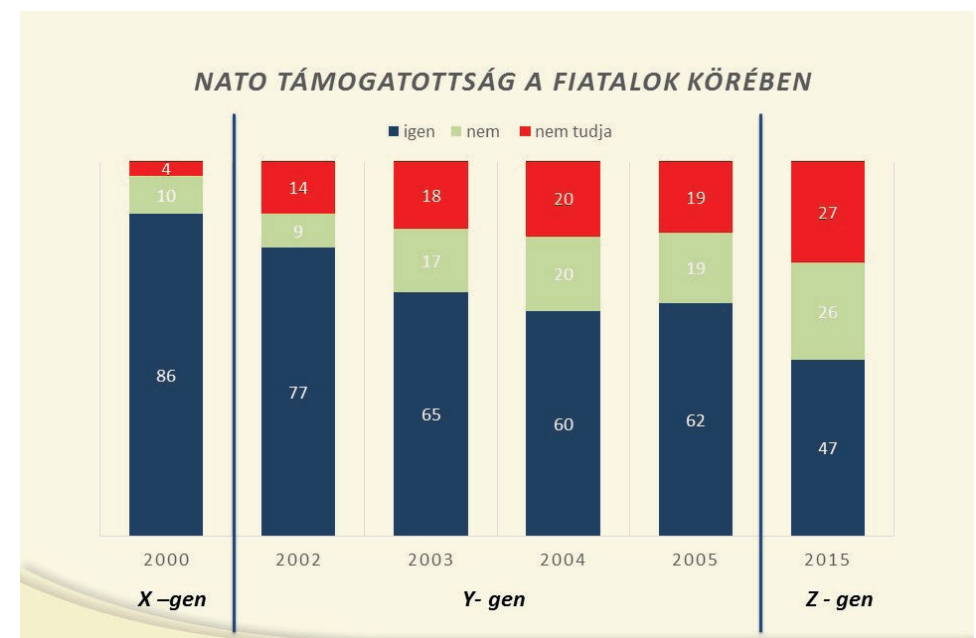
bejárni. Mert ők már eleve a megváltozott élethelyzetre készültek. A '90-es évek közepétől születetteknek már természetes élmény volt a foglalkoztatás hiánya, természetes élmény volt, hogy nem adottság, hogy mindenki lakásba tud költözni. Természetes élmény volt, hogy az egypólusú világtrend többpólusúvá vált. Ezek az élmények más típusú világnézetet, világlátást adtak nekik. Ez az a generáció, akikkel most az iskolákban találkozunk, most kezdenek belépni a munkaerő piacra, most lépnek be a fiatal felnőtt korba. Ők ezekkel a kihívásokkal küzdenek most.

Néhány mondat erejéig ki kell térni azokra a fiatalokra, akiket „**alfa**” generációnak nevezett el a szakirodalom.

Ők az utolsó 4, 5, 6 évben születtek. Ők most érik el az általános iskola alsó tagozatát. Többségükkel óvodában találkoznak, de nemsokára megkezdik az iskolai életpályájukat is.

Azért beszéltem erről ilyen sokat, mert ez alapvetően meghatározza, hogy mind a védelmi kérdések, mind a NATO ismeretek oktatásával kapcsolatosan, milyen kihívásokkal, nehézségekkel fogunk találkozni.

Az adathiány ellenére mégiscsak sikerült találnom olyan ifjúság-kutatási adatokat (7. slide), amelyekből a fiatalok körében a **NATO támogatottságra** választ lehetett kapni. A 2000-es ifjúságkutatásban leginkább az X-generá-

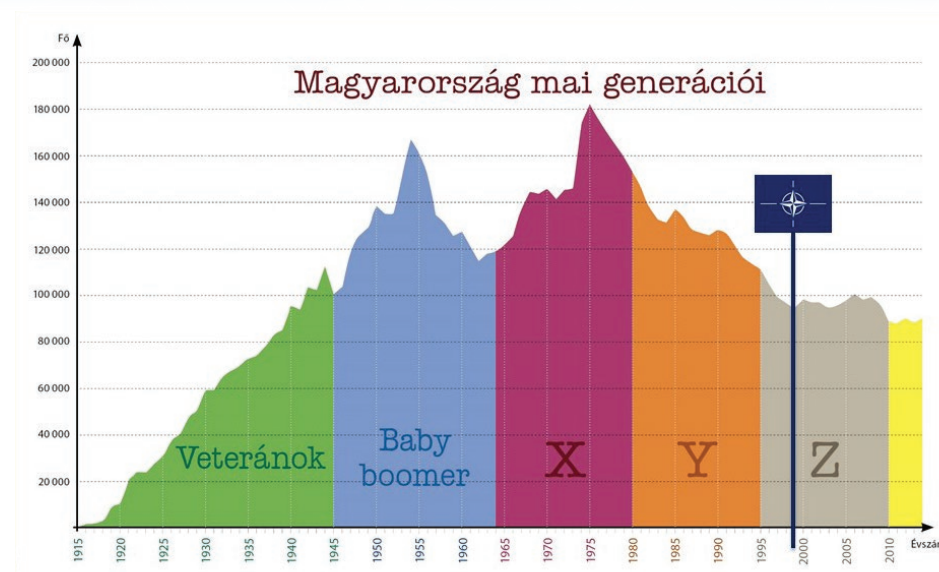

ció tagjai vettek részt. Ez egy évvel a csatlakozás utáni adatsor volt. A NATO támogatottsága rendkívül magas volt az egész magyar társadalomban is, hiszen egy sikeres népszavazáson volt túl az ország. Akkor a fiatalok 86%-a határozottan támogatta a NATO-t. Csak 4% volt bizonytalan. Aztán 2003-ban, '04-ben és '05-ben még folytak a Honvédelmi Minisztériumhoz köthető adatfelvételek, amelyekben erre vonatkozó kérdések is voltak. Ennek oka, hogy ebben az időszakban az önkéntes haderőre való átállás időszakát élte a magyar védelem politika. A katonai vezetésnek tudnia kellett, hogy ez a korosztály milyen motivációkkal rendelkezik? Ezekben az években, évente készültek a középiskolások körében ilyen típusú reprezentatív kutatások. Ez már az Y-generáció. Ekkor ők éppen a középiskolában tanultak. Elértük őket és még 5 év sem telt, de látszik, hogy csökkent a NATO támogatottsága. De nem csak az elutasítók aránya duplázódott meg, hanem jelentősen megnövekedett a bizonytalanok száma is. A tavalyi adatfelvétel már a Z-generációt mérte. Megmutatja, hogy a NATO támogatása már alig 50%, és az elmúlt 17 év legnagyobb mértékű bizonytalansági számát lehetett mutatni: 27% azt sem tudta, hogy miről van szó. Ez pontosan jelzi azt, hogy itt a NATO-val kapcsolatos oktatási tevékenységnek nagyon is helye van, mert a pozitív attitűd formálása fontos elem a NATO szempontjából. Nemzeti szinten és persze a gyerek szempont-

jából is fontos, hogy információhoz jusson. Itt van mit tenni! Egy olyan programnak, mint a „NATO az iskolákban” igenis van helye és szerepe. Ezt csak azért szerettem volna bemutatni, mert nem telt el 15 év, és az ifjúság körében erősen támogatott társadalmi ügyből, a fiatalok körében elfogadott ügy lett. Nyilván mások a kontextusok, mások a generációs élmények, amik az egyik, a másik vagy a harmadik generációnak jutottak, melyekkel dolgozunk van.

Nézzük meg, hogyan néz ki ma Magyarország **generációs térképe** (8. slide)! Láthatjuk, hogy szűkülő generációs terekben lehet mozogni.

A **Z-generáció** jellemzőit (9. slide) érdemes közelebbről megvizsgálni. Ez fontos ahhoz, hogy megértsük, mit lehet/kell velük kezdeni? Hogyan lehet megismertetni a korosztályal valamely társadalmi, de főleg társadalmak, államok feletti transznacionális szervezet, problémát? Ehhez néhány dolgot érdemes figyelembe venni! A szociológia és azt látom, hogy már a munkaerő piac is, sőt pár éven belül a honvédség is meg fogja tapasztalni, hogy ez a generáció gyökeresen más, mint a korábbiak. Nem azért, mert a legkisebb számú. Van más oka is. Az első és legfontosabb, hogy ez a generáció a világon az első globális nemzedék. Függetlenül attól, hogy Afrikáról, Távol- Keletről vagy Amerikáról beszélünk. Ugyanazon a zenén, ugyanazon a játékokon (háborús játé-

kokon), ugyanazon a filmeken, divatirányzaton nőnek fel. Ha azt mondjuk, hogy globalizáció, akkor ez a nemzedék pontosan le fogja írni azt, hogy gyakorlatilag milyen módon jelennek meg a közös nemzedéki élmények. Ugyanazok az élmények a meghatározóak, már nem csak az országon belül, hanem kultúrák között is. Ugyanazon a nyelven fognak beszélni és nem csak a szó fizikai értelmében, hanem a kulturális rendszerek, a szimbólumok és minden más tekintetben is. Ez egy transznacionális védelmi rendszer esetében nagyon fontos pozitívum és előny. Ha gondolatban tovább megyünk, további érdekességet tapasztalhatunk: a NATO-nak vannak klasszikus keresztény alapú tagállamai és van a muzulmán Törökország, mint a legfontosabb keleti partnere, különösen a védelmi erejét tekintve. És bár teljesen

más kultúrából érkező fiataloknak kell együttműködni e védelmi rendszerben, mégis a fentiek nagyban meg tudják könnyíteni a kooperációt.

A generációval kapcsolatban pontosítani szükséges, hogy a legkisebb számú nemzedék a nyugati világban lesz. Valószínűleg idővel az ázsiai térségben is be fog következni a csökkenés.

A világ legoktatottabb nemzedékéről van szó. De a kutatók problémát is látnak. Ez a generáció nagyon okos, nagyon sok információt, nagyon gyorsan, nagyon hatékonyan össze tud szedni, viszont a logikus gondolkodás képességével kevésbé rendelkezik. Ebben a témában nagyon nagy kihívással küzdenek. Ők azok is, akik a legkisebb családokba születtek. Ez sok fajta csa-

ládi élménytől fosztja meg őket, nem beszélve arról, hogy a családokban már nem igen volt olyan élő családtag, akinek valós háborús élménye lett volna. És a HTBK-n belül is sokszor felmerül az a kérdés, hogy látnak-e ezek a fiatalok katonát? Hol látnak katonát, mert a családban nem, az egyre biztosabb. A generáció megkésett szülői gyermekvállalás eredményeként született. A legidősebb anyák nevelik őket. Gyakorlatilag eljutottunk oda, aminek nyilván demográfiai következményei is vannak, hogy 2016-ban Magyarországon 29-30 év között van azon anyák átlag életkora, akik első gyermeküknek életet adtak. Ennek nagyon komoly kihatásai vannak. Teljesen más az a családi szocializációs menetrend, amit 30 évesen tesz egy szülő az újszülöttnel, és az utána felnövekvő gyermekekkel, mint ha 10 évvel korábbi gyerekvállalási időszakban tette volna. A leghosszabb élettartammal rendelkező generációról

beszélünk. Az őket követő alfa generáció, akik napjainkban születnek gyakorlatilag még a 22. században is élni fognak. Ami szintén komoly demográfiai és gazdasági hatással bír.

A szükségleteiket a **Maslow-féle piramis** (10. slide) elég jól leírta az elmúlt 50, 60, 80 évben. Megmutatta azt a hierarchiát, ami kielégíti az emberek általános szükségleteit, a fizikai szükségletektől az önmegvalósításig. Ha a Z-generációról beszélünk, azokról a fiatalokról, akikkel az iskolákban találkozunk, akik most lépnek be a felnőtt életbe, akkor ki kell egészíteni ezt egy új, alapvető szükséglettel. Ez pedig a hálózati kommunikáció, az **internet**, ami a szükségletek létalapja (11. slide). Ez sok mindent meghatároz! Nem is gondolnánk, hogy mennyire komoly napi szükségletté válik. Gyakorló apukákkal konzultálva, a tizenévesek körében a legnagyobb büntetés az ingyen wifi elvétele otthon. Ennél nagyobb bün-

etés ma már nincs a Z-generáció tagjainak. Ezzel - azt hiszem - nagyon sok mindent elmondtam. Az összes, olyan típusú kommunikációnkat, ami ezzel a korosztállyal kapcsolatos, ennek az optikáján keresztül kell szemlélnünk! Ha egy picit visszatekintünk a generációs élményekre, és nem is a veterán, a baby bumm, az X, Y és a legfontosabb Z-generáció élményeit nézzük, akkor megértjük, hogy **hogyan tekintenek** vagy **hogyan tekinthetnek a NATO-ra** is. Hiszen a NATO-nak is van üzenete. Még akkor is, ha változnak a kihívások, változnak a stratégiák, de a fő, az alap üzenet az elmúlt 60 évben nem változott.

A generációk legfontosabb **ismérveit** (12. slide) a „**veteránok**”-kal kell kezdeni. Számukra alapvető, fő generációs élmény a II. világháború és a jegyrendszer. A családok nagyok, a nemi szerepek elkülönítettek. Mindenkinek megvolt a helye a társadalomban. A fő kommunikációs csatorna a rádió, mint a korosztály emblemikus eszköze, ebben az időszakban vált meghatározóvá, akár a globális kommunikációban, akár az emberek mindennapjaiban. A korosztály legfőbb törekvése a saját otthon megteremtése volt. Hiszen egy világháborús szituációból kikerülve ez másfépp nem is lehetett. Karrier-terveikben

	Veteránok (1945 előtt születettek)	Baby boomer (1945-1964)	X Generáció (1965-1979)	Y Generáció (1980-1994)	Z Generáció (1995-2010)
Fő generációs élmények	II. Világháború Jegyrendszer Rádió, Jazz Elkülönült nemi szerepek Nagyobb családok Mozi	Hidegháború Holdra szállás Diákmozgalmak Hippi korszak Nukleáris család Tömegmédiá (TV) Beatles/IIIés	Berlini fal leomlása, Rendszerváltás Live AID koncert Hordozható telefon Széthulló családok „Kulcsos” gyerekek	9/11 terrortámadás Iraki háború Pláza PlayStation Közösségi média Wikipedia Sziget fesztivál Mama-hotel	Gazdasági válság Klimaváltozás Arab tavasz Felhő megoldások Videoblogok Globalizáció Mozaik család
Arányuk a munkaerőpiacon	3%	33%	35%	29%	diákmunka vagy gyakornok
Számuk Magyarországon	1,6 millió	2,5 millió	2,3 millió	1,9 millió	1,4 millió
Legfőbb törekvés	Saját otthon	Biztos munkahely	Munka és szabadidő egyensúlya	Szabadság és rugalmasság	Biztonság és stabilitás
Technológiai viszony	Többségében kizártak	Limitált felhasználók	Digitális bevándorlók	Digitális bennszülöttek	„Technoholics” hálózat függők
Karrier tervek	Munka élethosszig	Vállalat által felkínált előrelépés	Szakmai karrier elsőbbsége, vállalati lojalitás rovására	Digitális vállalkozások, munkahelyi előnyök kihasználása	Többoldalú karrier, gyors váltások
Emblemikus tárgyak	 Autó	 Televízió készülék	 Személyi számítógép	 Tablet/okostelefon	 Google Glass, 3D nyomtatás, grafén, nanotechnológia
Kommunikációs preferencia	 Személyes	 Többségében személyes, telefonos vagy e-mail ha kell	 SMS vagy e-mail	 Online vagy mobil (szöveges)	 Facetime

az élethosszig tartó munka állt. Emblematikus tárgy az autó. A kommunikációt a személyes kommunikáció jellemzi.

A „**baby boom**” korosztályt ezzel szemben, már a hidegháború szocializálta, mint fő generációs élmény. Itt már technikai vívmányokról beszélünk, mint például a Holdra szállás, vagy az emberiség meghódítja a világűr. Ugyanakkor új típusú társadalmi ügyek kerültek elő: a hippikorszak, nukleáris család, tömegmédiák megjelenése is ennek a korosztálynak az élménye. Azt mondjuk, hogy a Beatles a világ egyik felén, az Illés itthon. Gyakorlatilag arról a korosztályról beszélünk, akikkel ezek a generációs élményeik. Fontos, hogy a kommunikációt tekintve itt már a személyes kommunikáció mellett a telefon is megjelent. Már aki hozzájutott.

Az **X-generációban** fiatal felnőttként vagy felnővekvőként a berlini fal leomlása más típusú szocializációs helyzetet eredményezett. Ők megélték a rendszerváltást is, igazából már felnőtt fejjel. A szolidaritási mozgalmak adhattak fő élményt, a világ összefogott és segített például Afrikán. De közben már megélték a széthullott családokat, hiszen ekkor már anyuka is és apuka is dolgozott. Ha a „kulcsos gyerekek” fogalmat halljuk, akkor gyakorlatilag róluk beszélünk a szociológiában. Ennek a korosztálynak az sms, az email, mint kommunikációs eszköz, nem volt túl idegen. Ők mindig is digitális bevándorlók lesznek a mostani

kommunikációs helyzetben. Olyan új típusú eszközök váltak a mindennapjaik részévé, mint a számítógép.

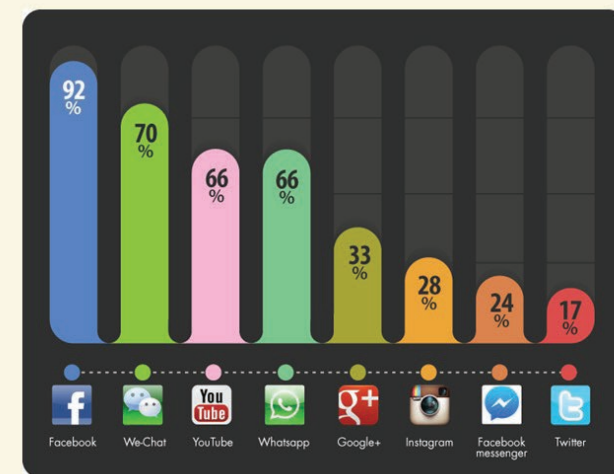
Az **Y-generációnál** fő élményként már megjelentek a biztonsági kockázatok, amik az előző X-generációnál még nem épülhettek bele a szocializációba. Például a 9/11-es terrortámadás vagy az iraki háború. De ugyanez a generáció az, amely először találkozott a közösségi médiával: a Facebook-kal és társaival. Ez a generáció, a közösségi tudás megosztásának új színtereit láthatta, például Wikipediát, mint új, tudást megosztó felületet. Ez a korosztály, most fog majd jubilálni, jövőre a 25 éves Sziget fesztiválon. Viszont ez az a generáció, amelyikkel komoly gondok vannak és lesznek. Az elhalasztott gyerekvállalás, a „mamahotel” és a „papabank” kényelmét élvezve, nehezen vagy akár hosszú éveket csúsztatva próbálnak, ha egyáltalán sikerül, kitörni a gyermeki státusból. Nagyon ambivalens képet mutatnak. Olyan képet, ami azt üzeni, hogy fogyasztás tekintetében teljes egészében felnőttek, viszont a felelősség vállalást tekintve még nagyon erősen függőségi viszonyrendszerben vannak. Ha körbenézünk, az ismeretségi körünkben nagyon sok olyan harmincas éveiben járó fiatalot lehet találni, aki otthon lakik, bár van munkája, de nem vesz részt a társadalmi munkamegosztás klasszikusan elvárt szerepeiben. Ez egy kényelmi helyzet. A korosztálynál először jelent meg egy olyan fogalom, amit a magyar

demográfiában eddig el sem tudtunk képzelni: az akaratlagos gyermektelenség. A korosztálynál először lehetett kimutatni, hogy nem azért nem vállal gyereket, mert ennek bármilyen biológiai, egészségügyi vagy bármi más oka lenne, hanem, mert egyszerűen nem akar. Ma a korosztály 10%-a nyilatkozik így. Gyereket pedig bizonyára nem is fog vállalni a jövőben sem, mert lassan a biológiai órájuk is „lekettyeg”. Ez a korosztály nagyon magasra értékelte a szabadságot és a rugalmasságot, még a munka terén is. Ez a korosztály, akikkel a korábban vizsgálatokban részt vettünk, ahol azt lehetett tapasztalni, hogy önkéntes katonaként felszerelnek, majd eltűnnek. Ez a korosztály képes úgy otthagyni egy munkahelyet, hogy „lelép”. Meggondolta magát és nem jön másnap. Nem ér-

deklí a munkaszerződés sem. Egy olyan korosztályról van szó, akivel már küzd a munkaerő piac, mert a szabadság és a rugalmasság számukra olyan alapértéké vált, ami az egész életüket meghatározza. Ez a nagyon erős szabadság-vágy, aminek nagyon sok összetevője lehet, és nagyon komolyan kihat az egész társadalomra. Ők is digitális bennszülöttek abban az értelemben, hogy már az iskolai munka során így szocializálódtak, eközben kapták meg a digitális élet mielenlétét, de még nem ebbe születtek bele. Rájuk az okostelefon jellemző. Nekik az a kommunikációs mód, ha online módban folyamatosan vagy mobil alkalmazással chatelgetnek.

A **Z-generáció** generációs élményét a gazdasági válság és annak hatása ha-

Függés a közösségi médiától

tározzák meg. Az Európai Unión belüli szabad mozgások szintén generációs élményt adnak számukra. Jellemző a határnélküliség. A klímaváltozás, mint globális probléma, folyamatosan „csöpög” azokból a médiumokból, amiket használnak. A környezettudatosságra való nyitottság nagyon fontos jellemzőjük. Az „arab tavasz” szintén generációs élmény. De kommunikációs rendszerükben a video-blogokon keresztül kommunikációt, az új technikákat, a felhő technikákat használják. A mozaik család, mint új vagy újjá szerveződő családi struktúra alapvető élményük. Ma Magyarországon a gyermekek 60-65%-a születik házasságon kívül az első gyerekvállaláskor. Ez is mutatja, hogy milyen típusú új családokba, családmodellekbe születnek bele a gyerekek. Ez a korosztály szinte nap, mint nap fog még találkozni, jó pár évig az iskolában. Nagyon erős a közösségi médiától való függése. Az információszelektálási képessége minimális. A korosztály 92%-a elsődleges információforrásnak a Facebookot tekinti. Ez azt eredményezi, hogy nagyon komoly versenyhátrányban van minden más információs csatornát használni kívánó állami, non-profit vagy bármilyen szervezet, ugyanis ebben a rendszerben van a személyes kötődésekhez kapcsolódó vagy kapcsolható kontrol. Csak egy példát mondok: az ifjúságsegítők, az intézmények azzal küzdenek, hogy már nem elég, hogy ott vannak a Facebookon és onnan küldenek meghívót egy programra vagy rendezvényre, mert az

sem mindegy, hogy kitől jön a meghívó, és az sem, hogy a programra, rendezvényre vagy bármilyen akcióra való felhívás milyen társadalmi kontextuson keresztül érkezik. Ha a Z-generációról beszélünk, nem kell hangsúlyozni, hogy nagyon értenek a technológiához, éjjel nappal online kapcsolatban vannak. Ez az igazi, első bennszülött digitális generáció, akik mindenki másra bevándorlóként fognak tekinteni. Már nem is nyuglódnek azzal, hogy elmagarázzák még az idősebb testvérnek sem, hogy mi, miért és hogyan van ebben a kapcsolat rendszerben. Ez egyébként nagyon érdekes, új típusú kirekesztődéseket is hozott magával, mert a szombat vagy a péntek esti bulit péntek délután 5 órakor kezdik szervezni (hol lesz, mikor?) közösségi oldalakon. Aki ebből kirekesztődik, mert nincs technikai, anyagi vagy egyéb lehetősége, hogy napi 24 órában online legyen és be legyen kötve a baráti hálózatba, nem is értesül arról, hogy egy óra múlva hol találkoznak, mi lesz az esti program. Új típusú kirekesztődésekkel lehet találkozni és szembesülni.

Nagyon erős a függetlenségi vágy a korosztályban, ami a szabályok relativizálásához vezethet. Ezt a pedagógusok is meg tudják erősíteni, akik esetenként úgy fogalmazzák meg, hogy ennél szemtelenebb korosztály még nem volt az iskolában. Nagyon erős a mobilitási vágyuk is. Amikor a magyar kormányzat azzal szembesül, hogy a brain drain és a skill drain folyamatot valahogy korlá-

tozni kellene és meg kellene állítani, ez - a korosztály számára - tálcán felkínált lehetőség. A nyitott határokkal, a szabad munkavállalással együtt. Mert ők nem vagy csak nehezebben tudnak már nemzeti keretek között gondolkodni, ami párosul egy nagyon erős mobilitási vágygal. Ez a mobilitási vágy az élet minden területén megfigyelhető, sajnos a munka területén és a párkapcsolatokban is. Az az élmény számukra, hogy minden módosítható: életpálya, karrier, vallás. Minden korrigálható, nincsenek életre szóló döntések. Ez nagyon komoly generációs sajátosságot jelent és lesz még a magyar társadalom számára és az egész európai társadalom számára negatív hatása. Fogyasztás és szolgáltatás orientáltak. A másik oldalról nagyon cél és sikerorientált ez a társaság. Az érték inkább relatív, nem pedig normatív számukra.

Kérdés, hogy hosszú távon sikerül-e kialakítani ebben a világban a fiatalok eligazodási képességét? Tudunk-e olyan itinert (útvonal összes részletét és jellemzőjét tartalmazó listát) adni a kezükbe - a hazafias nevelés pontosan ilyen initer lehet - ami rögzíti azokat a kereteket, amelyhez lehet viszonyulni. Amikor elindult az internet robbanása, nagyon sokan attól féltek, hogy a fiatalok majd virtuális világba menekülnek. Ezek mentálhigiénias problémaként kerültek nagyon sokszor fókuszba. Azóta kiderült a kutatásokból, hogy ez nem így van. Ők virtuális és valós közösségekben gondolkodnak. A

valós társadalmi közösséget teszik át virtuális szintre is. Ez azt jelenti, hogy nem csak a Facebookon, hanem a valóságban is kapcsolatban állnak. A Facebook többségében csak eszközként kerül használatra. Aki viszont nincs jelen a második, a virtuális szinten, az nincs is jelen sehol sem. Ez persze nem azt jelenti, hogy nincsenek meg azok a nagyon is valós, közösségi találkozási lehetőségek, mert azt igénylik. Talán az összes generációhoz viszonyítva jobban is igénylik a közösségi létet. Ennek vannak negatív oldalai, például a társas életüket is a széles nyilvánosság előtt élik. Az örömeiket, a bánatukat, a kiszolgáltatottságukat, mindenüket megosztják a széles nyilvánossággal. Ez nagyon erős szexuális kiszolgáltatottságot is jelent a korosztályon belül, amire szintén oda kell figyelni a szakembereknek. Az a tapasztalat, hogy gyorsan döntenek, nem kételkednek a saját képességeikben. Magukban bíznak, nem a körülöttük lévő világban. Az egymástól való tanulás is nagyon erőssé válik.

Pedagógusként nem vagyunk könnyű helyzetben ezzel a generációval, mert sokkal jobban elfogadják a korosztálytól való tanulást. Ez új technikát igényel a pedagógiai módszerekben is. Fontos, hogy fel tudjuk használni ezt a lehetőséget is. A hálózatban megoldandó feladatok szempontjából ez egy erőforrása lehet a munkahelynek vagy a partnerségnek, amelyben a kooperáció

felértékelődik. Nagyon erősen vizuális élményeik vannak, mindebből következik, hogy változás-orientáltak. Nem félnek a változástól. Nagyon hatékonyan működnek együtt a hálózatokban.

Viszont a NATO-ra nézve nem jó hír, hogy minden fajta intézmény vagy intézményesültséggel szemben zsigerből bizalmatlanok. Ezzel majd hosszú távon kezdeni kell valamit, mert az állami intézményrendszereket is elutasítják, és az iránt is bizalmatlanok, függetlenül az érkező segítő szándéktól.

Most erre a korosztályra, a Z-generációra fókuszálunk, de idén már iskolába lép az **alfa generáció**, amelyikről nagyon keveset tudunk még. Nagyon keveset tudunk arról, hogy milyen világ lesz az, ami majd őket meg fogja szólni. Sajnos, már látunk sötét fellegeket az égbolton. Elég, ha csak a Dr. Tóth igazgató úr által említett, szubszaharai térségből, várhatóan a következő 50 évben meginduló migrációáradatról, vagy más értékrendi átalakulásról, illetve a civilizációs törésvonalakról beszélünk. Gyakorlatilag azt kell látnunk, hogy ez a korosztály – nem akarok nagyon vészjósló forgatókönyvekbe bocsátkozni, de vannak olyan generációkat is érintenek jövőkutatói perspektívák, amik azt mutatják - nem valószínű, hogy megélhetik azokat a boldog béke időket, amik az előző X- vagy Y-generációknak juthattak. Nekik nem lesz ennyire konfliktus-

mentes a társadalmi, gazdasági vagy geopolitikai közeg. Ennek a generációnak kell majd megoldani azokat a problémákat, amiket a korábbi generációk nem tudtak. A klímaproblémák hangsúlyosan fognak előkerülni. De előtérbe fognak kerülni azok az ügyek, amelyek folyamatosan halmozódtak a nyugati társadalomban is. Mindez új generációs élményeket, igazi nemzedéki élményeket fog okozni az alfa generációnak.

Ha valaki olyan gyerekekkel találkozik, aki a könyvet is úgy akarja lapozni az ujjával, mint a telefont, aki a televízió képszűrő képernyőjét megpróbálja oldalra elhúzni az ujjával, akkor ő az alfa generáció tagja. Unokák, kisgyerekek a szomszédban, tipikusan modellezik, hogy milyen az eszközhöz való viszonyuk.

Köszönöm szépen! Ennyit szerettem volna hozzá tenni útravalóként az iskolatáskához. Azt gondolom, hogy mindannyiunk számára fontos lesz, hogy a generációs sajátosságok miatt egy picit vissza tudjuk hozni a hazafias nevelést, az érzelmi kötődéseket, a klasszikus értékeket, amelyek felülírják azt az előny rendszer, ami jelenleg az ő életüket meghatározza. Mert iszonyú nagy erőforrás van most a Z-generációban. A világra váró innováció, a növekedés innen fog érkezni, ebből a korosztályból.

Köszönöm szépen!

Ábrahám Norbert Szekszárdi Szakképzési Centrum főigazgató előadás vázlat: A középiskolákban folytatandó NATO ismeretbővítő munka

Magyarország **Alaptörvényének XXXI. cikke** szerint minden magyar állampolgár kötelessége a haza védelme: „Kötelességünk minden magyar állampolgárt felkészíteni erre a feladatra. A felkészítés egyik legfontosabb színtere az oktatási rendszer.”

A pedagógus társadalom nagy felelősséggel bír a felkészítés minőségében és eredményességében:

- A felkészítésben a hazaszeretetre nevelés központi elem, amelyben az érzelmi, tudati és az aktív tevékenységi oldalak egységére van szükség;

- a különböző életkorokban más és más elemek kerülnek előtérbe;

- az óvodai nevelésben mindenképp az élő találkozás a honvédelem szereplőivel, eszközeivel;

- az általános iskolai oktatásban elősoronban az érzelmi töltést tartalmazó foglalkozások, bemutatók kaphatnak teret;

- a középfokú oktatásban már az erős racionális elemeket tartalmazó tudati elemeknek kell túlsúlyban lenniük.

A **középfokú** iskolákban:

- ismereteket, tény anyagokat kell közvetíteni a fiataloknak, megalapozva tudatos döntéseiket és szerepvállalásaikat, miközben az életkoruk szerinti aktivitásra is szükség van;

- a biztonságtudatot és az erről való gondolkodást a középiskolás életkorban kell kialakítani és megalapozni. Alapvető az életkor sajátosságainak figyelembevétele, az átadott tudásanyag ehhez igazítása;

- A haza védelméről szóló ismeretek szerves részét képezik a tények Magyarország részvételéről az euro-atlanti együttműködésben és annak szövetségi védelmi rendszerében.

A **Nemzeti alaptanterv** nevelési céljai:

- a Nemzeti alaptanterv értelmében a fejlesztési területek és a hozzájuk kapcsolódó nevelési célok a pedagógiai

folyamat egészét áthatják, közös értékeket jelenítenek meg. A célok elérése érdekében a pedagógiai folyamatban az **ismeretszerzés, a gyakorlatítás, cselekedtetés mellett meg kell jelenítenie a példák érzelmi hatásának is;**

- erkölcsi nevelés: az erkölcsi érzék fejlesztése, **felelősségtudat**, igazságérzet, önálló gondolkodás, önálló, **felelős életvitelre való felkészülés, pozitív attitűdök kialakítása** a tanulás és a munka iránt, **köteletségérzet**, a tisztesség és a tisztelet, a tolerancia megalapozása és fejlesztése, az ezekhez is szükséges önfegyelem, a képzelet, az együttérzés fejlesztése;

- nemzeti öntudat, hazafias nevelés: a nemzeti és népi kultúra értékei, hagyományai, egyéni és közösségi tevékenységek az otthon, a lakóhely, a szülőföld megismerésére és Magyarország népeinek megismerése, a közösséghez tartozás, a **haza védelmének állampolgárai kötelezettsége**, ugyanakkor az európai kultúra és az emberi civilizáció megismerése;

- állampolgárságra és demokráciára nevelés: a jog uralma, a közélet műkö-

dése, a cselekvő állampolgári magatartás a jogkövetésen, az együttélés szabályainak betartásán, az emberi méltóság és a jogok tiszteletén, az erőszakmentességen és a méltányosságon alapul. **Az állampolgári jogok és köteleességek megismerése, honvédelmi nevelés**, a közügyekben való részvétel, kreatív és kritikai gondolkodás, megbízhatóság, vitakultúra és elemzőképesség. A kölcsönös elfogadás, a tanulók tevékeny részvételére alapozó tanulás- és tanításszervezés;

- **összefoglalva:** a fejlesztési területek és nevelési célok tananyaghoz kapcsoló fejlesztése a tanórákon történik. Az iskola a hagyományápolással is hozzájárul a fejlesztéshez, ezen kívül a program rögzíti azokat az ünnepeket és programelemeket, amelyeken megvalósulhatnak olyan kiemelt nevelési célok, mint a nemzeti öntudat és hazafiasságra nevelés, vagy az erkölcsi nevelés.

A NATO tagság tényei és azok közvetítése:

- fontos tudatosítani, hogy az

Észak-atlanti Szerződés Szervezete értekelapú szövetség, a haza fizikai védelme egyben az évszázados kulturális közösség, a demokrácia és az emberi jogok megővését is jelenti;

- a NATO nem elvont, idegen „biztosító társaság”, a NATO a tagországok közösségének és képességeinek együttese, vagyis „mi vagyunk”. Sikere vagy kudarca a mi biztonságunkat közvetlenül érinti;

- tudatosan építeni szükséges a „mi együtt” tudatot. Magyarország felelőségteljes szövetségi szerepvállalása saját biztonságunkat szolgálja;

- mindezeket a tizenévesek kritikus, régi beidegződésektől mentes néző-

pontját figyelembe véve tényekkel, őszinte és racionális megközelítéssel kell elfogadtatni.

A társadalmi közeg:

- a felkészítésnek a társadalom legkülönbözőbb rétegeiben, lehetőség szerint szervesen egymásra épülve kell megtörténnie;

- a család szerepe pótolhatatlan, a hitelesség alapját adja. Az oktatási intézmények, az érintett kormányzati szervek és a civil társadalom legszélesebb köreinek együttműködése, aktív és közös tevékenysége nélkül nem érhető el eredmény;

- a felelősség-megosztásban a kor-

mányzati szervek érintettsége és felelősségvállalása kiemelt jelentőségű. A Magyar Honvédség részvétele nélkül nem érhető el eredmény.

Székesfehérvár és a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete szerepvállalása és eredményei példaadók ebben a munkában. Az ifjúság hazafias nevelésében, a honvédő hagyományok ápolásában a generációk és a legkülönbözőbb társa-

dalmi szervezetek és intézmények cél érdekében való összefogásában országos kisugárással bír tevékenységük.

Köszönet Székesfehérvárnak a honvédelem ügye önzetlen támogatásáért és a mai konferencia megrendezéséhez nyújtott segítségével!

Köszönet a NATO Public Diplomacy Division anyagi és erkölcsi támogatásáért, amely a konferencia megrendezését lehetővé tette!

Köszönöm a figyelmet!

Sajner Gyula levezető elnök zárszava

A konferenciánk végéhez értünk! Azt gondolom sok és hasznos tartalommal sikerült az iskolatáskát megtöltenünk. Úgy érzem mai tanácskozásunkon is nyilvánvalóvá vált, hogy az országunk biztonságunkról és annak egyik legfőbb letéteményeséről az Észak Atlanti Szerződés szervezetéről szóló ismeretek nem felesleges terhet, de fontos és egy életre szóló útravalót jelenthetnek ebben a képzeletbeli táskában.

A konferencia szervezői nevében köszönöm a résztvevőknek, hogy közel százan eljöttek Székesfehérvárra közösen gondolkodni nemzeti önazonosságunk, jelenünk és jövőnk egy nagyon fontos kérdéséről. Köszönjük azt is, hogy fontosnak tartják a témával, a NATO-ról szó-

ló ismeretekkel, való mélyebb megismerkedést, azt az igényt, hogy még nagyobb hozzáértéssel tudják oktatni, nevelni, az életre felkészíteni a fiatal korosztályokat.

Megköszönöm előadóinknak dr. Tóth Péter, Rábai Zsolt, Topor István ezredes, Domokos Tamás és Ábrahám Norbert uraknak, hogy kiváló előadásaikkal segítettek a téma jobb megértését. Külön is köszönöm, hogy tudományos igényességgel, ugyanakkor közérthető, a középiskolai oktatás mindennapjaiban felhasználható tudásanyaggal és inspiráló gondolatokkal segítettek munkánkat. Olyan információkkal, tényekkel, jól alkalmazható gyakorlati ismeretekkel látták el a konferencia résztvevőit, amelyeket alkotó módon felhasználva eredményesen

folytathatjuk a középiskolás fiatalok felkészítését állampolgári kötelességeikre.

Nagy tisztelettel köszönöm meg Székesfehérvár Város Önkormányzata vendégszeretétét, köszönöm a rendezvényt támogató NATO főtítkárság és a szervezést magára vállaló Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete szervező munkáját.

A konferencia teljes anyagából külön kiadványt készítünk, amelyet mindenki számára elérhetővé teszünk a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete honlapján. Előadóinknak köszönhetően a konferencián látható diák is teljes egészükben megtalálhatóak lesznek ugyanott.

Bízatom Önöket, használják a konferencia előadásait és a rendelkezésre bocsátott bemutató anyagokat.

Kérem Önöket, folytassuk a megkezdett közös gondolkodást és munkát! Osszák meg velünk gondolataikat és tapasztalataikat! Írják meg, milyen kérdések foglalkoztatják a felnövekvő generációt és azt is, milyen lehetőségek megteremtésével tudnánk segíteni az Önök munkáját!

A „NATO az iskolatáskában” címmel, immár második alkalommal rendezett konferenciánkat azzal zárom be, hogy tervezzük a folyamat folytatását. Bízunk benne, hogy megkapjuk az ehhez szükséges támogatást. Ezért úgy búcsúzom: Viszontlátásra 2017 őszén!

A konferencia előadásain vetített diák elérhető a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete honlapján: www.htbkszfvar.hu

